

PLAN/OKVIR ZA OTKUP IMOVINE I OBNOVU SREDSTAVA ZA ŽIVOT

**Projekat: Solarno daljinsko grejanje
Priština (Solar 4 Kosovo II)**

Zajmoprimac:

JSP Termokos

Datum objave dokumenta:

05 June 2026

NASLOVNA STRANA / INFORMACIONI LIST DOKUMENTA

Projekat:	Solarno daljinsko grejanje Priština (Solar 4 Kosovo II)
	Nemačka razvojna banka (KfW) Palmengartenstr. 5-9, 60325 Frankfurt, Nemačka
Su-finansirano od strane:	Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) One Exchange Square, London EC2A 2JN, Ujedinjeno Kraljevstvo
Dokument:	Ažuriranje 2025 – Plan/Okvir za otkup imovine i obnovu sredstava za život (POIS/OOIS)
Pripremili:	JSP Termokos u saradnji sa ENOVA d.o.o. Sarajevo
Datum:	Jun 2026. godine
Verzija:	Nacrt, verzija 5

Sadržaj

NASLOVNA STRANA / INFORMACIONI LIST DOKUMENTA	2
SKRAĆENICE	4
REČNIK POJMOVA	5
1. UVOD	7
1.1. PREGLED PROJEKTA	7
1.2. CILJEVI OVOG DOKUMENTA	9
2. NACIONALNI PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR.....	10
2.1. NACIONALNI PRAVNI OKVIR	10
2.2. NACIONALNI INSTITUCIONALNI OKVIR	12
3. USLOVI EBRD I KFW	13
3.1. ANALIZA NEDOSTATAKA	14
4. KOMPONENTA 1 – LOKACIJA POSTROJENJA ZA DALJINSKO GREJANJE	15
4.1. LOKACIJA	15
4.2. IDENTIFIKACIJA KORISNIKA LOKACIJE POSTROJENJA ZA DALJINSKO GREJANJE	15
4.3. REZULTATI DRUŠTVENO-EKONOMSKOG UPITNIKA.....	16
4.4. SAŽETAK OČEKIVANIH UTICAJA.....	20
4.5. MERE UBLAŽAVANJA.....	20
4.6. PRAĆENJE, EVALUACIJA I IZVEŠTAVANJE	26
4.7. OKVIRNI PLAN SPROVOĐENJA ZA KOMPONENTU 1	28
5. KOMPONENTA 2 – TRANSMISIONE CEVI.....	29
5.1. O KOMPONENTI 2	29
5.2. OČEKIVANI UTICAJI	29
5.3. METODOLOGIJA IZRADE POPISA I DRUŠTVENO-EKONOMSKOG UPITNIKA	31
5.4. PRELIMINARNA MATRICA PRAVA NA NAKNADU.....	32
5.5. PRAĆENJE, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE	34
5.1. PRIVREMENI PLAN SPROVOĐENJA ZA KOMPONENTU 2	34
6. KOMPONENTA 3 – MREŽA DALJINSKOG GREJANJA I TRAFOSTANICE	35
7. SARADNJA SA ZAINTERESOVANIM STRANAMA.....	36
8. MEHANIZAM ZA REŠAVANJE PRITUŽBI	37
9. PRILOZI.....	39

SKRAĆENICE

EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj
EDS	Ekološki i društveni standardi (Svetske banke)
IPAM	Nezavisni mehanizam za odgovornost projekata EBRD
KfW	njem. <i>Kreditanstalt für Wiederaufbau</i> (Nemačka razvojna banka)
POIS	Plan za otkup imovine i obnovu sredstava za život
OOIS	Okvir za otkup imovine i obnovu sredstava za život
JUP	Jedinica za upravljanje projektom
UR	Uslov za realizaciju (EBRD)
JSP	Javno stambeno preduzeće

REČNIK POJMOVA

Ovaj rečnik definiše ključne termine i pojmove korišćene u ovom dokumentu.

Popis, inventar i društveno-ekonomski upitnik	Popis je proces prikupljanja 100% uzorka pojedinaca, domaćinstava i preduzeća (formalnih ili neformalnih) koji će biti fizički i/ili ekonomski raseljeni usled realizacije projekta. Inventar je detaljan pregled pogođene imovine, uključujući zemljište, objekte, useve/drveće, zajedničke sadržaje i prirodne resurse. Društveno-ekonomski upitnik se koristi za utvrđivanje i analizu društvenih i ekonomskih uslova pojedinaca, domaćinstava i preduzeća (formalnih ili neformalnih) koji će biti fizički i/ili ekonomski raseljeni (<i>definicije fizičkog i ekonomskog raseljavanja date u nastavku teksta</i>).
Krajnji datum	Datum nakon kojeg osobe koje su se doselile na projektno područje više nemaju pravo na naknadu i/ili pomoć.
Raseljavanje (fizičko)	Gubitak kuće/stana, mesta prebivališta ili skloništa usled otkupa zemljišta tokom realizacije projekta, što zahteva da se pogođena lica presele na drugu lokaciju.
Raseljavanje (ekonomsko)	Gubitak imovine ili pristupa imovini (uključujući zemljište) usled realizacije projekta, a što vodi ka gubitku prihoda ili sredstava za život. Fizička ili pravna lica mogu biti ekonomski raseljeni sa ili bez fizičkog raseljavanja.
EBRD uslov za realizaciju 5: Otkup zemljišta, ograničenja u korišćenju zemljišta i nevoljno raseljavanje	Uslov za realizaciju (u daljem tekstu: UR) 5 bavi se uticajima otkupa zemljišta za potrebe projekta, uključujući ograničenja u korišćenju zemljišta i pristupu imovini i prirodnim resursima, što može dovesti do fizičkog raseljavanja (preseljenje, gubitak zemljišta ili skloništa) i/ili ekonomskog raseljavanja (gubitak zemljišta, imovine ili ograničenja koja vode gubitku izvora prihoda ili sredstava za život).
Okolišni i društveni standard Svetske banke 5: Otkup zemljišta, ograničenja u korišćenju zemljišta i nevoljno raseljavanje	Ekološki i društveni standard (u daljem tekstu: EDS) 5 fokusira se na nevoljno raseljavanje sa ciljem da se ono izbegne gde god je moguće. Kada se nevoljno raseljavanje ne može izbeći, potrebno ga je svesti na minimum, a mere za ublažavanje negativnih uticaja na raseljena lica (i lokalne zajednice koje ih prihvataju) biće pažljivo planirane i sprovedene.
Pravo na naknadu	Naknade i pomoć koje pogođene osobe imaju pravo da dobiju. Prava se definišu za svaki pojedinačni projekat posebno.
Sredstva za život	Odnosi se na celokupan spektar finansijskih sredstava koje pojedinci, porodice i lokalne zajednice koriste za obezbeđivanje egzistencije, uključujući: zarade po osnovu zaposlenja; novčani prihodi ostvareni obavljanjem preduzetničke delatnosti, odnosno prodajom proizvoda, robe, rukotvorina ili pružanjem usluga; prihode od iznajmljivanja zemljišta ili objekata; prihode od žetve ili stočarstva; proizvode za razmenu ili ličnu upotrebu; hranu, materijale, gorivo i robu za ličnu ili kućnu upotrebu koji se dobijaju iz prirodnih ili zajedničkih resursa; penzije i druge naknade.
Obnova ili unapređenje sredstava za život	Posebne naknade ili aktivnosti usmerene na pomoć pogođenim licima u obnavljanju ili vraćanju sredstava za život na nivo pre raseljavanja. Ova pomoć može uključivati: <ul style="list-style-type: none"> • naknade za ponovno uspostavljanje aktivnosti, izgubljeni prihod u periodu tranzicije i troškove prenosa i ponovne instalacije opreme za lica koja se bave privredno-ekonomskim aktivnostima; • zamensku imovinu ili novčanu naknadu po zamenskoj vrednosti za lica sa priznatim pravima na zemljište; • naknadu po zamenskoj vrednosti za nepokretnu imovinu i pomoć u uspostavljanju sredstava za život za lica bez pravnog osnova na raspolaganje zemljištem;

	<ul style="list-style-type: none"> • naknadu za gubitak zajednički korišćenih prirodnih resursa u vidu prirodne kompenzacije ili novčane naknade ili omogućavanja pristupa alternativnim izvorima; • ciljana pomoć u cilju poboljšanja ili obnove kapaciteta za ostvarivanje prihoda i životnog standarda pogođenih osoba i preduzeća; • podršku ekonomski raseljenim osobama tokom perioda tranzicije, u skladu sa vremenom potrebnim za povratak na prethodni ekonomski status.
Projektom pogođena lica	Svako lice koje usled otkupa zemljišta potrebnog za projekat izgubi pravo da poseduje, koristi ili na drugi način ima korist od objekta, zemljišta, jednogodišnjih ili višegodišnjih useva i drveća ili bilo koje druge nepokretne ili pokretne imovine, u celosti ili delimično, trajno ili privremeno.
Zamenska vrednost	Metod procene kojim se obezbeđuje naknada dovoljna da se imovina zameni, uz uključene neophodne troškove transakcije (kao što su troškovi registracije, overa, putovanja i svi drugi troškovi koji mogu nastati u vezi sa prenosom prava svojine). Naknada po punoj zamenskoj vrednosti omogućava pogođenom licu da na drugoj lokaciji zameni zemljište, objekte i drugu imovinu u istom ili boljem stanju.
Plan za otkup imovine i obnovu sredstava za život (u daljem tekstu : POIS) i Okvir za otkup imovine i obnovu sredstava za život (u daljem tekstu : OOIS)	<p>POIS je instrument kojim se opisuju procedure i mere koje će se preduzeti kako bi se ublažili negativni uticaji, nadoknadili gubici i obezbedile razvojne koristi za pogođene osobe i lokalne zajednice. Cilj mu je da prikaže ko je tačno pogođen otkupom zemljišta, kako će se otkup sprovesti i od strane koga, kao i vremenski okvir i potrebne resurse.</p> <p>OOIS je okvirni instrument koji se razvija kada tačna priroda ili obim otkupa zemljišta ili ograničenja u korišćenju zemljišta nije poznat zbog faze razvoja projekta. Cilj ovog dokumenta je da prikaže uticaje povezane sa otkupom zemljišta i predstavi principe po kojima će se ti uticaji rešavati.</p> <p><i>Napomena: Ovaj dokument predstavlja kombinovani POIS/OOIS: Termin POIS se konkretno odnosi na izgradnju lokacije postrojenja za daljinsko grejanje i instalaciju cevovoda, dok se termin OOIS odnosi na proširenje mreže daljinskog grejanja na dodatna naselja, čije tačne lokacije još nisu definisane.</i></p>
Preseljenje	Fizičko i/ili ekonomsko raseljavanje usled otkupa zemljišta za potrebe projekta i/ili ograničenja u korišćenju zemljišta.
Ranjive grupe	Ove grupe obuhvataju lica koja zbog svog pola, etničke pripadnosti, starosne dobi, invaliditeta, finansijskog ili društvenog stanja, mogu biti više pogođena raseljavanjem od ostalih i mogu imati ograničenu mogućnost da iskoriste pomoć pri preseljenju. U kontekstu raseljavanja, ugrožene grupe takođe obuhvataju osobe koje žive ispod granice siromaštva, lica koja ne poseduju zemljište, starije osobe, domaćinstva na čijem su čelu žene ili maloletnici, etničke manjine, lokalne zajednice koje zavise od prirodnih resursa i druga raseljena lica koja nisu obuhvaćena zakonima o naknadi za zemljište ili vlasničkim pravima.

1. UVOD

1.1. PREGLED PROJEKTA

Projekat **Solarno daljinsko grejanje Priština – Solar 4 Kosovo II** (u daljem tekstu: Projekat) ima za cilj unapređenje kapaciteta sistema daljinskog grejanja u Prištini, uz finansijsku podršku Nemačke razvojne banke (u daljem tekstu: KfW) i Evropske banke za obnovu i razvoj (u daljem tekstu: EBRD).

Projekat sprovodi Javno stambeno preduzeće Termokos (u daljem tekstu: JSP Termokos), glavni pružalac usluga daljinskog grejanja u Prištini. Projekat je zvanično odobren kroz sledeće pravne akte:

- **Zakon br. 08/L-222 o ratifikaciji Ugovora o zajmu između Republike Kosovo i EBRD-a za projekat solarne toplane u Prištini**, kojim se daje pravno ovlašćenje za sprovođenje uslova iz Ugovora o zajmu i omogućava upravljanje Projektom;
- **Uredbe o ratifikaciji međunarodnih sporazuma br. 11/2023 i br. 13/2023**, potpisanih između Republike Kosovo i KfW-a za isti Projekat, kojima se daje pravni osnov za sprovođenje uslova iz Sporazuma o dodeli granta i Projektnog sporazuma.

Ugovor o zajmu između Republike Kosovo i EBRD-a formalno je odobren putem **Zakona br. 08/L-222**, kojim se omogućava sprovođenje Projekta u skladu sa dogovorenim uslovima i obavezama.

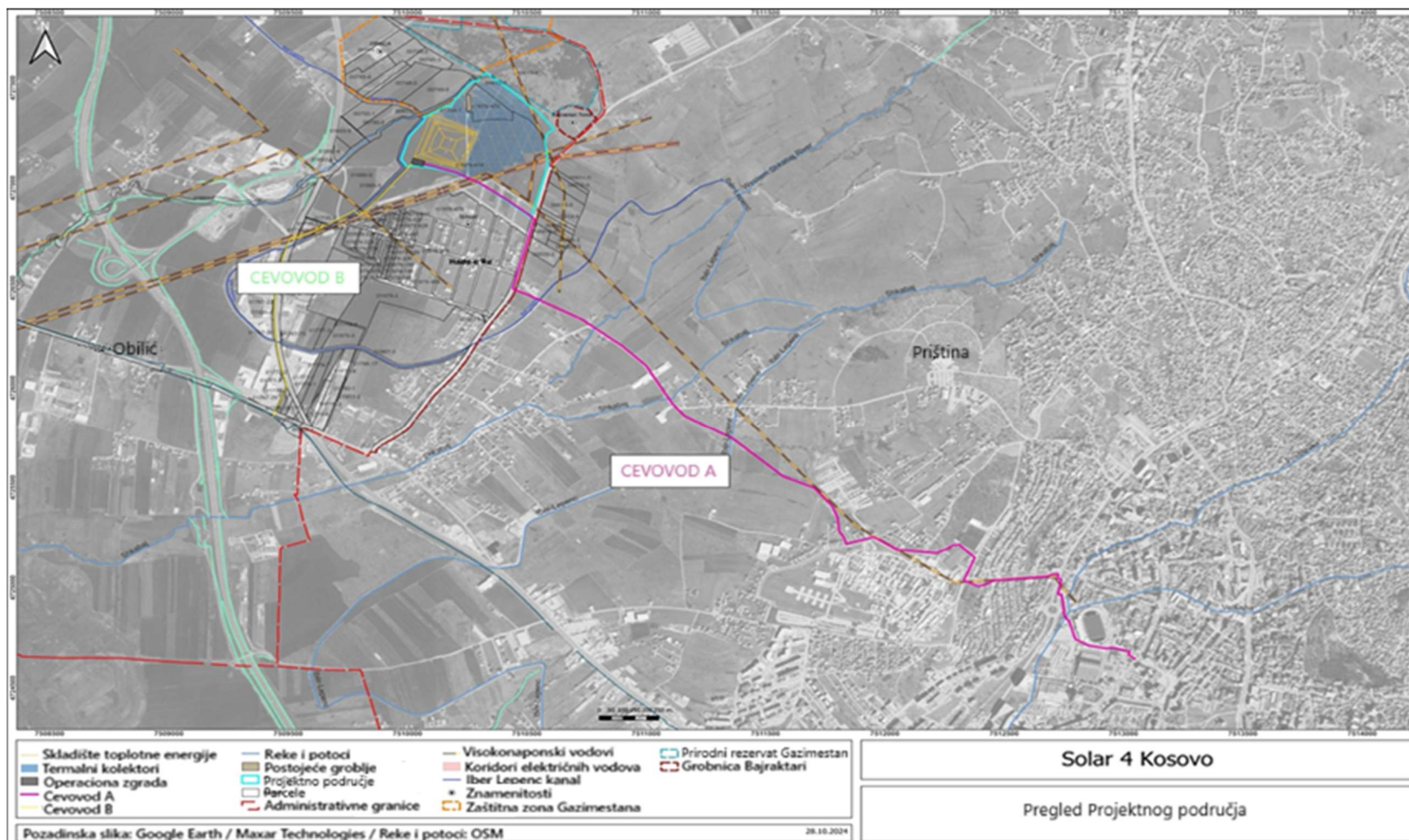
Za upravljanje i nadzor nad svim projektnim aktivnostima formirana je **Jedinica za upravljanje Projektom** (u daljem tekstu : JUP), koja se sastoji od zaposlenih u JSP Termokos i dodatno angažovana tri eksterna člana osoblja.

Glavni ciljevi Projekta uključuju povećanje efikasnosti i održivosti sistema daljinskog grejanja, smanjenje emisija CO₂ i poboljšanje kvaliteta vazduha u regionu. Projekat obuhvata tri ključne komponente, od kojih svaka podrazumeva i određene potrebe:

Komponenta	Zemljište potrebno za Projekat
Komponenta 1: Izgradnja postrojenja za daljinsko grejanje, uključujući solarne termalne kolektore, sa skladištem toplotne energije u zemlji i prateću opremu.	Nalazi se na zemljištu u javnoj svojini Republike Kosovo, sa pravom korišćenja dodeljenim JSP Termokos, a koje se trenutno delimično koristi od strane neformalnih korisnika koji se bave poljoprivredom.
Komponenta 2: Instalacija dva nova cevovoda za prenos toplote (dužina koridora cevovoda A: 4,6 km i koridora cevovoda B: 1,48 km). Cevovod A povezuje lokaciju gde su smešteni kolektori sa postojećom mrežom u centru grada, dok cevovod B predstavlja dopunski pravac koji preusmerava prethodno zagrejanu vodu ka solarnoj stanici.	Planira se instalacija za zemljištu koje obuhvata i javne i privatne parcele.
Komponenta 3: Proširenje mreže daljinskog grejanja za snabdevanje dodatnih domaćinstava u opštini Priština.	Konkretno lokacije za proširenje mreže su definisane ¹ , ali pravo svojine nad predmetnim parcelama još uvek nije utvrđeno.

Projekat se i dalje nalazi u pripreмноj fazi. Idejno rešenje je u završnoj fazi izrade, dok Glavni projekat još nije pripremljen.

¹ Sledeća naselja su predložena za realizaciju proširenja mreže: Lakrishte, Topane, Kalabria, Dardha, Gjinaj Jug i Stara Priština, i Mahala Muhadžera.

Slika 1.1: Karta planiranih komponenti Projekta (izvor: CES)

1.2. CILJEVI OVOG DOKUMENTA

Preliminarni Plan/Okvir za otkup imovine i obnovu sredstava za život (POIS/OOIS) izrađen je u februaru 2023. godine, na osnovu informacija koje su tada bile dostupne o Projektu. Kako je Projekat napredovao, bilo je neophodno ažurirati i finalizovati dokument kako bi obuhvatio najnovije informacije i uključio nove društveno-ekonomske podatke o pogođenim licima. Ovaj dokument predstavlja **ažuriranu verziju POIS/OOIS-a**.

Svaka Projektna komponenta detaljno je obrađena u odgovarajućem poglavlju ovog ažuriranog POIS-a/OOIS-a.

Napomena: Izraz *POIS* koristi se isključivo za Komponente 1 i 2, koje se odnose na izgradnju postrojenja za daljinsko grejanje i postavljanje cevovoda, a gde se uticaji i mere ublažavanja mogu analizirati i definisati. Termin *OOIS* koristi se za Komponentu 3, koja podrazumeva proširenje mreže daljinskog grejanja na nova naselja; ovaj dokument, u tom kontekstu, služi kao okvir za buduće aktivnosti otkupa imovine i obnove sredstava za život.

2. NACIONALNI PRAVNI I INSTITUCIONALNI OKVIR

Napomena: Ovaj odeljak biće ažuriran kako bi pružio detaljan opis postupka eksproprijacije relevantnog za Komponente 2 i 3 Projekta, kada se utvrde specifičnosti ove dve komponente. Ažuriranje će uključivati redosled aktivnosti u procesu eksproprijacije, kao što su identifikacija i mapiranje pogođene nepokretne imovine, obaveštavanje vlasnika, procena vrednosti imovine, način obračuna naknade, pregovore sa vlasnicima i konačan prenos prava svojine. Pored toga, ovaj odeljak će prikazati kako će se POIS sprovesti paralelno sa postupkom eksproprijacije, radi obezbeđenja koordinacije između ova dva procesa.

2.1. NACIONALNI PRAVNI OKVIR

Ustav Republike Kosovo: Zabranjuje proizvoljno oduzimanje imovine. Vlasti mogu izvršiti eksproprijaciju imovine samo ako je takva eksproprijacija dozvoljena zakonom, ako je neophodna za ostvarenje ili unapređenje javnog interesa i ako je praćena isplatom hitne i pravične naknade licima čija je imovina eksproprisana.

Zakon o eksproprijaciji nepokretne imovine²: Definiše postupak otkupa imovine, uključujući i mere zaštite pojedinaca od nesrazmernog zadiranja u pravo svojine na nepokretnoj imovini. Naknada se reguliše ovim Zakonom kao i podzakonskim aktom o metodama i kriterijumima procene vrednosti³.

Prema zakonu, pravo na naknadu ostvaruju samo lica sa formalnim pravima i potraživanjima. Naknada se isplaćuje na osnovu tržišne vrednosti imovine, uz dodatak dokazanih direktnih šteta nastalih usled eksproprijacije. Naknada se isplaćuje u novcu. Naknada u naturi ili kombinovana naknada (u novcu i naturi) predviđena je isključivo u posebnim slučajevima⁴.

Prenos prava svojine ne može se izvršiti pre nego što Odluka o eksproprijaciji postane pravosnažna i dok se ne isplati naknada predviđena tom odlukom.

Ostali relevantni zakoni u Republici Kosovo: Tabela u nastavku prikazuje druge ključne zakone (zajedno s njihovim podzakonskim aktima, koji ovde nisu pojedinačno navedeni), a koji su primenjivi u postupku sticanja prava svojine na zemljištu.

Zakon	Opis
Zakon br. 03/L-154 o imovini i drugim stvarnim pravima (2009. godine)	Reguliše sticanje, korišćenje, zaštitu i prestanak prava svojine i državnine. Dozvoljava ograničavanje ili oduzimanje ovih prava samo u slučaju kada je utvrđen javni interes, pod uslovima definisanim zakonom i u skladu sa međunarodnim principima.
Zakon br. 08/L-237 o Katastru nepokretne imovine (2024. godine)	Reguliše registraciju nepokretne imovine u katastru.
Zakon br. 04/L-174 o prostornom planiranju (2013. godine)	Reguliše pravni okvir za način korišćenja zemljišta, prostorno planiranje i regulaciju zoniranja; pojašnjava kako se zemljište označava, infrastrukturno razvija i koristi. Svi projekti moraju biti usklađeni sa planovima prostornog razvoja.
Zakon br. 04/L-110 o građenju (2012. godine, izmenjen 2023. godine)	Postavlja pravni okvir za sve građevinske aktivnosti, uključujući standarde, građevinske i upotrebne dozvole i propise koji se moraju poštovati prilikom razvoja infrastrukture.
Zakon br. 05/L-031 o opštem upravnom postupku (2016. godine)	Primenjuje se u postupku eksproprijacije kao supsidarni zakon uz Zakon o eksproprijaciji nepokretne imovine. Reguliše postupke koje administrativna tela

² Br. 03/L-139 (sa izmenama i dopunama Zakona br. 03/L –205)

³ Administrativno uputstvo o odobranju tehničkih metoda procene i kriterijuma za obračun iznosa naknade za eksproprisane nepokretnu imovinu i štetu u vezi sa eksproprijacijom, br. 02/2015

⁴ U slučajevima kada je centralna vlast organ koji sprovodi eksproprijaciju i kada je potrebno eksproprisati više od 20 katastarskih parcela.

	primenjuju pri odlučivanju o pravima i obavezama građana. Stranke imaju pravo žalbe na prvostepene odluke. Zakon omogućava imenovanje privremenog zastupnika ako je, na primer, prebivalište vlasnika eksproprisane imovine nepoznato.
Zakon br. 03/L-006 o parničnom postupku (2008. godine, izmenjen 2012. godine, delimično ukinut Zakonom br. 08/L-020 o međunarodnoj pravnoj saradnji u građanskim stvarima)	Utvrđuje pravila postupka prema kojima sudovi rešavaju građanske sporove fizičkih i pravnih lica, osim ako poseban zakon ne predviđa drugačije.
Zakon br. 03/L-007 o vanparničnom postupku (2009. godine, izmenjen 2018. godine)	Reguliše pitanja određivanja naknade za eksproprisane nepokretnu imovinu pred sudovima.
Zakon br. 05/L-021 o zaštiti od diskriminacije (2015. godine)	Uspostavlja opšti okvir za prevenciju i borbu protiv diskriminacije, te ima za cilj da spreči sve akte ili propuste državnih i lokalnih institucija, fizičkih i pravnih lica, u javnom i privatnom sektoru, koji krše prava bilo koje osobe ili entiteta, uključujući pristup stanovanju i drugoj imovini (pokretnoj i nepokretnoj), te pravedan i jednak tretman u sudskim postupcima i drugim telima nadležnim za sprovođenje zakona.
Zakon br. 05/L-020 o ravnopravnosti polova (2015. godine)	Promoviše zaštitu rodne ravnopravnosti u svim sferama društvenog i pravnog života; promoviše uključivanje rodne perspektive u politike i pravne odluke, osiguravajući ravnopravnost u donošenju odluka.

2.2. NACIONALNI INSTITUCIONALNI OKVIR

U nastavku su prikazane ključne institucije koje će biti uključene u sprovođenje POIS/OOIS za ovaj Projekat:

Institucija	Opis
JSP Termokos	Nosilac Projekta – odgovoran za nadgledanje sprovođenja ovog POIS/OOIS; biće korisnik eksproprijisanog područja.
Ministarstvo zaštite životne sredine, prostornog planiranja i infrastrukture	Odeljenje za eksproprijaciju: nadležni organ koji nadgleda postupak otkupa zemljišta za ovaj Projekat.
Ministarstvo finansija, rada i transfera	Odeljenje za procenu nepokretne imovine/procenu imovine za eksproprijaciju: nadležni organ odgovoran za procenu imovine tokom otkupa zemljišta i određivanje iznosa naknade za pogođene vlasnike zemljišta. Odeljenje za društvena pitanja: upravlja socijalnom naknadom i beneficijama za ranjive osobe. Odeljenje za penzije: reguliše ostvarivanje prava na penziju i pomaže ranjivim grupama, uključujući osobe sa invaliditetom i veterane, u očuvanju njihovih prava.
Kosovska katastarska agencija	Centralni organ odgovoran za nadgledanje registracije zemljišta i upravljanje katastarskim sistemom u Republici Kosovo.
Opštinske katastarske kancelarije	Odgovorne za registraciju zemljišta i imovine u okviru svojih nadležnosti; bave se svakodnevnim katastarskim aktivnostima, uključujući ažuriranja zemljišnih evidencija i izdavanje potvrda o imovini.
Opština Priština	Opština Priština, putem svoje Direkcije za socijalnu zaštitu – Centra za socijalni rad, trebalo bi da podrži JSP Termokos u identifikaciji ranjivih grupa pogođenih procesima otkupa zemljišta, te da sarađuje sa JSP Termokos kako bi se obezbedile njihove potrebe i osiguralo efikasno sprovođenje mera ublažavanja.
Opština Obilić	Pružila socijalnu pomoć ranjivim pojedincima i porodicama putem svoje Direkcije za zdravstvo i socijalnu zaštitu - Centra za socijalni rad, trebalo bi da podrži JSP Termokos u identifikaciji ranjivih grupa pogođenih procesima otkupa zemljišta, te da sarađuje sa JSP Termokos kako bi se obezbedile njihove potrebe i osiguralo efikasno sprovođenje mera ublažavanja.

3. USLOVI EBRD I KFW

Ovo poglavlje ukratko predstavlja uslove EBRD UR 5 i EDS 5 Svetske banke (a koji se primenjuje i u projektima KfW-a). Svaki projekat koji finansira EBRD i/ili KfW mora biti usklađen s UR 5/EDS 5 Svetske banke.

EBRD UR 5: Otkup zemljišta, ograničenja u korišćenju zemljišta i nevoljno raseljavanje

Politika zaštite životne sredine i socijalna politika EBRD-a iz 2019. godine uključuje UR 5 koji se odnosi na uticaje raseljavanja, prisilno preseljenje i obnovu sredstava za život. Ovaj dokument navodi da „ako se uticajima ne upravlja na odgovarajući način, prisilno preseljenje može dovesti do dugoročnih problema i osiromašenja pogođenih osoba i lokalnih zajednica“. UR 5 se primenjuje na projekte koji uključuju fizičko ili ekonomsko raseljavanje (vidi rečnik pojmova), bez obzira na obim, i na to da li je ono privremeno ili trajno. Pored otkupa zemljišta od vlasnika sa pravnim osnovom, ovaj uslov obuhvata i raseljavanje lica koja koriste zemljište, imovinu ili prirodne resurse, a nemaju formalna, običajna ili zakonom priznata prava korišćenja — poput onih koji neformalno obrađuju zemljište u javnoj svojini u poljoprivredne svrhe. Takođe, obuhvata i ograničenja u korišćenju zemljišta koja mogu dovesti do gubitka pristupa zemljištu, imovini, prirodnim resursima ili sredstvima za život, kao što su privremeno zauzimanje zemljišta za cevovode tokom izgradnje i trajna ograničenja tokom eksploatacije (npr. zabrana gradnje ili sadnje visokog drveća).

Ključni principi i zahtevi UR 5 uključuju:

- izbegavanje, ili barem smanjenje, fizičkog ili ekonomskog raseljavanja izazvanog projektom razmatranjem alternativnih projektnih rešenja, kad god je to moguće;
- sprovođenje odgovarajućih mera i planova za kompenzaciju, preseljenje i obnovu sredstava za život kada je raseljavanje neizbežno;
- ublažavanje negativnih uticaja otkupa zemljišta obezbeđivanjem kompenzacije i/ili opcija preseljenja i obnavljanje ili unapređenje sredstava za život, bez obzira na pravni status korisnika zemljišta/objekata;
- zabranu prisilnog iseljavanja⁵;
- isplatu kompenzacije za gubitak imovine po punoj zamenskoj vrednosti, blagovremeno i pre preuzimanja imovine, osim u određenim slučajevima (npr. odsustvo vlasnika, odbijanje pravične ponude i dugotrajni sudski procesi zbog spornih zahteva);
- poboljšanje ili, kao minimum, obnavljanje sredstava za život, prihoda i životnog standarda svih raseljenih osoba, uključujući i one bez formalno priznatih prava;
- planiranje i sprovođenje aktivnosti kompenzacije, preseljenja i obnove sredstava za život uz blagovremeno informisanje i učešće pogođenih lica;
- posebne mere podrške za ugrožene ili ranjive pojedince i/ili grupe koje su pogođene raseljavanjem, a koji/e mogu imati ograničenu sposobnost da ostvare prava ili iskoriste prednosti obnove sredstava za život;
- mogućnost da prava na kompenzaciju i njihovo sprovođenje uzimaju u obzir rodne aspekte i budu podjednako dostupni muškarcima i ženama, uz prilagođavanje njihovim specifičnim potrebama;
- uspostavljanje mehanizma za rešavanje pritužbi kako bi se blagovremeno razmatrale primedbe raseljenih lica u vezi s kompenzacijom i preseljenjem, uključujući mehanizme za rešavanje sporova na nepristrasan način;
- praćenje procesa otkupa imovine, preseljenja i obnove sredstava za život i preduzimanje korektivnih mera kako bi se postigli ciljevi relevantnih politika.

EDS 5 Svetske banke: Otkup imovine, ograničenja u korišćenju zemljišta i prisilno preseljenje

⁵ "Prisilno iseljenje" odnosi se na prisilno raseljavanje pojedinaca, grupa i zajednica iz njihovih domova, zemljišta i/ili prestanak korišćenja zajedničkih resursa (bilo da su u njihovom formalnom vlasništvu ili ih neformalno koriste), bez obezbeđivanja i omogućavanja pristupa odgovarajućim pravnim i drugim oblicima zaštite, kao i bez poštovanja osnovnih zahteva predviđenih politikama međunarodnih finansijskih institucija.

EDS 5 Svetske banke bavi se uticajima otkupa zemljišta i prisilnog preseljenja izazvanih projektima, kako bi se osiguralo da negativni efekti po pojedince i lokalne zajednice budu umanjeni. Slično kao i UR 5 EBRD-a, EDS 5 se odnosi i na privremeno i na trajno fizičko ili ekonomsko raseljavanje kao posledicu otkupa zemljišta ili ograničenja u njegovom korišćenju. Ključni cilj EDS 5 je izbegavanje prisilnog preseljenja kad god je to moguće. Kada je preseljenje neizbežno, ovaj Standard zahteva da se negativni društveni i ekonomski uticaji na pogođene lokalne zajednice ublaže kroz odgovarajuće planiranje i sprovođenje mera kompenzacije i preseljenja. Kompenzacija se mora isplatiti po zamenskoj vrednosti, pri čemu je zamena zemljišta željeni način rešavanja ovakvih situacija kad god je to moguće, a Standard izričito zabranjuje prisilno iseljavanje. Sredstva za život i uslovi života moraju biti unapređeni ili vraćeni na nivo pre projekta.

3.1. ANALIZA NEDOSTATAKA

Identifikovani su sledeći nedostaci između Zakona o eksproprijaciji nepokretne imovine Republike Kosovo i zahteva EBRD UR 5 i EDS 5 Svetske banke:

- **Izbegavanje ili minimiziranje raseljavanja:** Zakon Republike Kosovo ne sadrži odredbe o izbegavanju ili smanjenju raseljavanja, za razliku od UR 5/EDS 5 koji zahtevaju razmatranje izvodljivih alternativnih projektnih rešenja kako bi se izbeglo ili barem smanjilo fizičko i/ili ekonomsko raseljavanje, uzimajući u obzir i ekološke, društvene i finansijske troškove i koristi.
- **Planiranje raseljavanja:** Zakon Republike Kosovo ne predviđa obavezu izrade planskih dokumenata za raseljavanje, poput okvira ili plana raseljavanja, što je obavezno prema UR 5/EDS 5.
- **Proces konsultacija:** Zakonske obaveze u vezi s eksproprijacijom u Republici Kosovo uključuju konsultacije sa pogođenim licima, ali ne u meri koju zahtevaju UR 5/EDS 5.
- **Kriterijumi za naknadu:** Naknada se prema zakonu Republike Kosovo isplaćuje po tržišnoj vrednosti, dok UR 5/EDS 5 zahtevaju isplatu u punom iznosu zamenske vrednosti kako bi se omogućila obnova sredstava za život pogođenih lica.
- **Neformalni korisnici zemljišta:** Neformalni korisnici zemljišta nisu u mogućnosti ostvariti naknadu po zakonu Republike Kosovo, dok UR 5/EDS 5 predviđaju naknadu za neformalne korisnike u cilju obnove njihovih sredstava za život.
- **Obnova sredstava za život:** Zakon Republike Kosovo ne predviđa prikupljanje osnovnih informacija o sredstvima za život ili drugim društveno-ekonomskim pokazateljima, niti propisuje obavezu sprovođenja mera za obnovu sredstava za život, kao što zahtevaju UR 5/EDS 5.
- **Podrška ranjivim grupama:** U zakonu Republike Kosovo ne postoje posebne odredbe za pružanje dodatne pomoći ranjivim grupama u procesu eksproprijacije (iako drugi zakonodavni akti štite ranjive osobe).
- **Mehanizam za rešavanje pritužbi specifičan za projekat:** Zakon Republike Kosovo ne propisuje uspostavljanje posebnog projektnog mehanizma za rešavanje pritužbi pogođenih lica, što je zahtev prema UR 5/EDS 5.
- **Praćenje i evaluacija:** Ne postoji zakonska obaveza u Republici Kosovo za praćenje i evaluaciju procesa eksproprijacije i raseljavanja, za razliku od standarda definisanih u UR 5/EDS 5.

Svi projekti koje finansira EBRD i/ili KfW moraju biti u skladu sa zahtevima UR 5/EDS 5. Zbog toga je ovaj dokument izrađen kako bi se premostili navedeni nedostaci i obezbedila usklađenost procesa otkupa zemljišta sa navedenim zahtevima.

Detaljniji pregled razlika između uslova EBRD-a i zakonskih odredbi Republike Kosovo, kao i mera za njihovo prevazilaženje, dat je u prilogima ovog dokumenta.

4. KOMPONENTA 1 – LOKACIJA POSTROJENJA ZA DALJINSKO GREJANJE

4.1. LOKACIJA

Gradnja postrojenja za daljinsko grejanje planirana je u severoistočnom delu opštine Obilić, a na granici sa opštinom Priština ka istoku. Postrojenje će biti izgrađeno na lokaciji koja se uglavnom sastoji od livadskog i brdovitog terena, što je prikazano na slikama u nastavku teksta. Zemljište je trenutno uglavnom prekriveno rastinjem i poljoprivrednim kulturama. Lokacija obuhvata ukupno četiri katastarske parcele, koje su u javnoj svojini Republike Kosovo, sa pravima korišćenja prenesenim na JSP Termokos.

Lokacija Komponente 1 prikazana je na slici Slika 1.1: Karta planiranih komponenti Projekta (izvor: CES)

Slika 4.1: Lokacija postrojenja za daljinsko grejanje (izvor: Enova)

Napomena: *Uz zapadnu granicu Projektne lokacije nalazi se deset grobova koji pripadaju porodicama iz lokalne zajednice. U cilju odgovornog rešavanja ovog osetljivog pitanja, grobovi će biti ili premešteni na novu odgovarajuću lokaciju ili će biti sačuvani na postojećoj lokaciji, uz izgradnju zaštitne ograde oko njih. Konačno rešenje biće doneto u koordinaciji sa ovim porodicama, uz poštovanje njihovih običajnih, verskih i ličnih želja. Biće izrađen poseban Plan upravljanja grobljem koji će regulisati ovaj proces, uz obezbeđenje usklađenosti sa važećim nacionalnim propisima, kulturnim normama i međunarodnim dobrim praksama.*

4.2. IDENTIFIKACIJA KORISNIKA LOKACIJE POSTROJENJA ZA DALJINSKO GREJANJE

Radi precizne identifikacije korisnika planirane lokacije postrojenja na daljinsko grejanje, sprovedena je analiza katastarskih podataka pribavljenih od opština Priština i Obilić, nakon čega su usledile terenske posete lokaciji Projekta tokom jula i avgusta 2024. godine. S obzirom na to da u ovom periodu nisu odvijale intenzivne poljoprivredne aktivnosti, dodatni pokušaji uspostavljanja kontakta sa korisnicima zemljišta obavljeni su i u septembru i oktobru 2024. godine. Eksperti za preseljenje su potvrdili identitet svih korisnika zemljišta kroz direktne razgovore sa lokalnim stanovništvom i predstavnicima JSP Termokos. Tokom ovih razgovora, utvrđeno je da tri porodice neformalno koriste predmetne parcele za redovne poljoprivredne aktivnosti⁶. Nakon toga, eksperti za preseljenje sprovedu su i popunjavanje društveno-ekonomskog upitnika sa neformalnim korisnicima krajem oktobra 2024. godine.

Glavni ciljevi popunjavanja društveno-ekonomskog upitnika bili su:

⁶ U aprilu 2024. godine, Termokos je dobio pismenu saglasnost jednog od neformalnih korisnika zemljišta za izvođenje geotehničkih ispitivanja na predmetnoj lokaciji. Ova saglasnost je prosleđena stručnjacima za preseljenje radi dalje identifikacije tog korisnika, koji je tokom razgovora takođe pomogao u identifikaciji i preostala dva neformalna korisnika zemljišta.

- izraditi detaljan društveno-ekonomski profil neformalnih korisnika,
- identifikovati izvore prihoda pogođenih porodica i proceniti njihov značaj za ukupno blagostanje domaćinstava,
- identifikovati specifične faktore koji doprinose ranjivosti domaćinstava.

Upitnik korišćen za potrebe ovog istraživanja nalazi se u *Prilogu 3: Društveno-ekonomski upitnik*.

Napomena: *Ispitanici su obavešteni o obaveznoj potpisivanju Izjave o saglasnosti za obradu i korišćenje ličnih podataka⁷ (primer obrasca dat je u Prilogu 4: Saglasnost za obradu i upotrebu ličnih podataka). Takođe, ispitanicima je pojašnjeno na koji način će njihovi podaci biti korišćeni, uz naglasak da se saglasnost daje dobrovoljno i da se u bilo kojem trenutku može povući.*

4.3. REZULTATI DRUŠTVENO-EKONOMSKOG UPITNIKA

Tri identifikovana neformalna korisnika (zajedno sa članovima njihovih porodica) u nastavku teksta će se označavati kao „Porodica A“, „Porodica B“ i „Porodica C“. Porodice A i B su bile predstavljene od strane glava domaćinstava, dok je u slučaju Porodice C ulogu predstavnika preuzeo sin glave domaćinstva. Svi ispitanici su bili muškarci jer, usprkos naporima eksperata za preseljenje, nije bilo dostupnih punoletnih žena koje su bile voljne da učestvuju u ispunjavanju upitnika.

Korišćenje zemljišta i poljoprivredne aktivnosti

Porodica A neformalno koristi predmetnu parcelu već oko 24 godine. Počeli su s obradom zemljišta površine od oko 7,8 hektara nakon izvršenog raščišćavanja. Glavne poljoprivredne aktivnosti kojima se bave su proizvodnja pšenice, kukuruza i trave za ispašu. Prosečan godišnji prinos iznosi 9 tona pšenice, 18 tona kukuruza i 5.000 kg sena. Domaćinstvo je ocenilo ove aktivnosti kao "veoma značajne" za njihove porodične prihode. Za potrebe obrade koriste poljoprivrednu mehanizaciju, uključujući traktore i drugu opremu, no ne koriste sisteme za navodnjavanje. Pored navedene parcele, porodica je nosilac prava svojine na drugim poljoprivrednim parcelama koje koristi za slične aktivnosti, a koje se nalaze u obližnjem selu Mazgit, na teritoriji opštine Obilić. Tamo drže osam krava, koje koriste kako za lične potrebe tako i za prodaju mlečnih proizvoda. Usevi sa zemljišta predviđenog za izgradnju postrojenja za daljinsko grejanje koriste se za ličnu potrošnju i za ishranu stoke. Tokom prethodne četiri godine (2021.–2024.) porodica je primala subvencije od države za poljoprivrednu proizvodnju.

Porodica B neformalno koristi deo zemljišta već 24 godine i obrađuje površinu od približno 14,5 hektara. Bave se uzgojem različitih poljoprivrednih kultura za ličnu upotrebu i za prodaju. Prosečni godišnji prinosi iznose 45 tona pšenice, 45 tona kukuruza i 6 tona suncokreta⁸. Domaćinstvo je takođe ocenilo ove aktivnosti kao "veoma značajne" za porodične prihode, jer su poljoprivredni prinosi njihov glavni izvor izdržavanja. Koriste poljoprivredne mašine (traktore i ostalu mehanizaciju, uključujući mašine za žetvu), ali nemaju pristup sistemima za navodnjavanje. Takođe neformalno koriste i drugo zemljište u javnoj svojini u blizini lokacije Projekta. Pored toga, poseduju poljoprivredne parcele u naselju Mazgit (opština Obilić), i drže 30 krava za lične potrebe i prodaju. Tokom 2022.–2023. godine primali su državne subvencije za poljoprivredu.

⁷ Lični podaci prikupljeni putem upitnika uključuju ime i prezime, godinu rođenja, pol, adresu stanovanja, adresu elektronske pošte, broj kućnog/mobilnog telefona, državljanstvo, nivo obrazovanja i zdravstveno stanje. U skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka („Službeni glasnik Republike Kosovo“, br. 06/L-082), posebne kategorije ličnih podataka obuhvataju podatke koji, između ostalog, otkrivaju etničko poreklo i zdravstveno stanje. U skladu sa navedenim, Zakon propisuje obavezu da pristanak za obradu takvih ličnih podataka mora biti dat u pisanom obliku i potpisan od strane lica na koje se podaci odnose.

⁸ Porodica koristi i 1,5 hektara zemljišta koje se nalazi neposredno uz, ali van granica lokacije predviđene za postrojenje na daljinsko grejanje.

Porodica C neformalno koristi oko tri hektara predmetnog zemljišta od 1999. godine (odnosno, 25 godina). Porodica uzgaja pšenicu i kukuruz, sa prosečnim godišnjim prinosima od po 7,5 tona. Koriste traktore i dodatnu mehanizaciju za obradu zemljišta, ali ne koriste sisteme za navodnjavanje. Zemljište koriste primarno za proizvodnju hrane – oko 75% ukupne godišnje potrošnje hrane dolazi iz sopstvenih prinosa, a useve ne prodaju. Porodica prima poljoprivredne subvencije od države. Vlasnici su još jednog hektara zemljišta u selu Lazareva, i pored toga vode malu porodičnu stolarsku radionicu.

Demografski sastav domaćinstava

Domaćinstvo *Porodice A* broji ukupno 21 člana, od čega je 11 muškaraca i 10 žena. Ovo domaćinstvo ima veliki broj izdržanih lica, uključujući sedam maloletnika uzrasta od 0 do 18 godina i dva starija člana porodice sa hroničnim oboljenjima. Detaljna demografska struktura je sledeća:

UZRAST	MUŠKARCI	ŽENE	UKUPNO
0-6 godina	0	1	1
7-18 godina	3	3	6
19-30 godina	4	1	5
31-65 godina	3	4	7
Preko 65 godina	1	1	2
UKUPNO	11 muškaraca	10 žena	21 član domaćinstva

Domaćinstvo *Porodice B* broji ukupno 30 članova, od čega 16 muškaraca i 14 žena. Ovo domaćinstvo takođe ima veliki broj izdržanih lica (21 maloletnik). Detaljna demografska struktura ove porodice je sledeća:

UZRAST	MUŠKARCI	ŽENE	UKUPNO
0-6 godina	6	5	11
7-18 godina	6	4	10
19-30 godina	1	2	3
31-65 godina	3	3	6
Preko 65 godina	/	/	/
UKUPNO	16 muškaraca	14 žena	30 članova domaćinstva

Domaćinstvo *Porodice C* broji sedam članova, od kojih su tri maloletna lica i dva starija člana sa hroničnim oboljenjima koja zahtevaju redovnu medicinsku negu. Detaljna demografska struktura je sledeća:

UZRAST	MUŠKARCI	ŽENE	UKUPNO
0-6 godina	/	1	1
7-18 godina	1	1	2
19-30 godina	1	/	1
31-65 godina	/	1	1
preko 65 godina	1	1	2
UKUPNO	3 muškarca	4 žene	7 članova domaćinstva

Obrazovna struktura

Porodica A (sa 14 odraslih članova) ima relativno visok udeo obrazovanih članova – većina odraslih (10 članova) završila je barem srednju školu. Dva člana porodice završila su osnovnu školu, a dva su stekla visoko obrazovanje (diplomske studije).

Svi odrasli članovi *Porodice B* (devet članova) završili su srednju školu. Niko od odraslih nema završeno više obrazovanje, što potencijalno ograničava njihove mogućnosti zapošljavanja.

U *Porodici C*, od pet odraslih članova, dvoje nikada nije završilo školu, dok je troje završilo srednju školu.

Zaposlenje i prihodi

U *Porodici A* zaposleno je devet članova, troje članova su studenti, a dvoje penzioneri. Ukupan mesečni prihod domaćinstva je iznad 1.000 EUR, a glavni izvori prihoda su poljoprivreda i plate. Domaćinstvo je navelo da su im prihodi relativno stabilni i da ne variraju po sezonama, ali da nisu dovoljni da pokriju sve osnovne potrebe, posebno s obzirom na broj članova porodice. Najveći deo njihovih izdataka odnosi se na troškove hrane, obrazovanja, zdravstvene zaštite i prevoz.

Svi odrasli članovi *Porodice B* su nezaposleni (devet članova). Glavni izvor prihoda je poljoprivredna proizvodnja, sa ukupnim mesečnim prihodom domaćinstva koji prelazi 1.000 EUR. Porodica je navela da taj prihod pokriva samo osnovne potrebe, uključujući troškove obrazovanja i zdravstvene zaštite za maloletnike. Glavni izdaci su hrana, obrazovanje, komunalne naknade i prevoz.

Porodica C ima jednog zaposlenog člana, jednog nezaposlenog, jednog studenta i dvoje penzionera. Mesečni prihodi domaćinstva variraju između 500 i 650 EUR, a glavni izvori prihoda su plate, penzije i zarada od prodaje poljoprivrednih proizvoda, sa određenim sezonskim varijacijama. Glavni izdaci domaćinstva odnose se na troškove hrane, obrazovanja i zdravstvene zaštite. Porodica smatra da su njihova finansijska sredstva dovoljna samo za osnovne potrebe.

Informisanost o Projektu

Porodica A je navela da je informisana o Projektu 2021. godine, i da su informacije bile jasne, sveobuhvatne i pravovremene. Porodica je izrazila želju da se dalja komunikacija odvija telefonskim putem, kako bi bili u potpunosti obavešteni o napretku Projekta.

Porodica B je saznala za Projekat putem lokalnih medija 2022. godine i nezadovoljna je informacijama koje su primili, ocenjujući ih kao nedovoljne i nejasne. Porodica bi volela da bude dodatno informisana putem telefonskih poziva i neposrednih sastanaka.

Porodica C zna za Projekat od 2021. godine, putem medija. Međutim, smatraju da informacije koje su primili nisu bile dovoljne, posebno u pogledu uticaja na neformalne korisnike zemljišta. Naveli su da bi im najviše odgovarala dalja komunikacija u vidu neposrednih sastanaka.

Stavovi i želje vezane uz Projekat

Porodica A ima pozitivan stav prema Projektu, ali su zabrinuti zbog gubitka pristupa poljoprivrednom zemljištu, što bi moglo uticati na njihov izvor prihoda. Iako prepoznaju potencijalne koristi Projekta, smatraju da bi im gubitak zemlje ozbiljno ugrozio finansijsku sigurnost. Kao rešenje, porodica bi volela da bude obeštećena putem dodeljivanja zamenskog zemljišta, kako bi nastavili sa poljoprivrednim aktivnostima. Ako to nije moguće, razmotrili bi mogućnost zapošljavanja članova porodice ili, kao poslednju opciju, novčanu naknadu. Trenutno nemaju konkretne planove u slučaju da zamensko zemljište nije dostupno.

Porodica B je istakla zabrinutost zbog Projekta, posebno zbog gubitka poljoprivrednog zemljišta koje koriste za proizvodnju hrane. Smatraju da bi im to moglo u velikoj meri ugroziti egzistenciju, jer im je ovo jedini izvor prihoda. Najviše bi im odgovaralo da im se obezbedi zamensko zemljište za nastavak poljoprivrednih aktivnosti. Ukoliko to nije moguće, voleli bi da im se pruži mogućnost zapošljavanja, a kao treću opciju razmatraju novčanu naknadu.

Porodica C ima pozitivan stav prema Projektu, ali je zabrinuta zbog potencijalnog smanjenja prihoda usled gubitka zemljišta. Njihova želja je da im se dodeli zamensko zemljište ili, ukoliko to nije moguće, novčana naknada. Ako im bude onemogućeno da nastave s obradom zemljišta, planiraju da se okrenu porodičnom stolarskom zanatu kao novom izvoru prihoda.

Procena ranjivosti

Na osnovu društveno-ekonomskih podataka koji su prikupljeni, sve tri porodice mogu se klasifikovati kao ranjive zbog kombinacije faktora koji utiču na njihovu ekonomsku stabilnost. Glavni pokazatelji ranjivosti su sledeći:

Porodica A

- **Nestabilni prihodi domaćinstva:** Finansijsko stanje porodice u velikoj meri zavisi od poljoprivredne proizvodnje i neformalnih izvora prihoda koji nisu vezani za njihove redovne poslove. Porodica je izjavila da njihov prihod nije dovoljan da pokrije osnovne potrebe – ovo je dodatno naglašeno činjenicom da porodicu čini 21 član.
- **Visok broj zavisnih članova porodice, uključujući maloletnike i starije osobe:** Trećina članova porodice su maloletnici koji nisu deo radne snage, što dovodi do visokog odnosa zavisnosti. Ova demografska struktura povećava pritisak na ograničeni broj radno aktivnih članova da obezbede osnovne potrebe kao što su hrana, obrazovanje i zdravstvena zaštita. Prisustvo dvoje starijih članova porodice koji zahtevaju posebnu negu i medicinsku pažnju zbog hroničnih bolesti dodaje dodatni finansijski i emocionalni teret porodici.

Porodica B

- **Nestabilni prihodi domaćinstva:** Porodica se u potpunosti oslanja na poljoprivrednu proizvodnju koja je podložna sezonskim i tržišnim fluktuacijama. Nijedan odrasli član porodice nije zaposlen na drugim poslovima. Trenutni prihodi pokrivaju samo osnovne potrebe porodice.
- **Visok broj zavisnih članova porodice:** Sa 70% članova domaćinstva koji su maloletnici, porodica je suočena s visokim finansijskim opterećenjem.
- **Ograničeno obrazovanje i mogućnosti zapošljavanja:** Nedostatak višeg obrazovanja među odraslim članovima smanjuje mogućnost za nalaženje alternativnog zaposlenja.

Porodica C

- **Ograničeni prihodi:** Iako porodica ostvaruje prihode iz više izvora, ukupno ostvaren mesečni iznos (501–650 evra) ostaje skroman, što može ugroziti njihov životni standard ako zbog Projekta izgube mogućnost da nastave poljoprivrednu proizvodnju na zemljištu koje trenutno koriste.
- **Visok broj zavisnih članova porodice, uključujući maloletnike i starije osobe:** Tri člana porodice su maloletnici koji nisu deo radne snage, a dvoje starijih članova pati od hroničnih bolesti koje zahtevaju redovnu medicinsku pažnju, što može ograničiti njihovu sposobnost da rade ili se bave poljoprivrednim aktivnostima.

Ovi faktori pokazuju da su porodice pod velikim finansijskim pritiskom. Zavisnost od poljoprivrede, koja je ugrožena planiranom izgradnjom postrojenja, zajedno s visokim brojem zavisnih članova, stavlja ih u tešku situaciju. Bez odgovarajućih mehanizama podrške, njihova sposobnost da održavaju trenutni životni standard mogla bi biti ugrožena.

4.4. SAŽETAK OČEKIVANIH UTICAJA

Očekuje se da će Projekat imati nekoliko značajnih uticaja na pogođene porodice:

- **Gubitak poljoprivrednog zemljišta:** Tri porodice su više od dve decenije neformalno koristile poljoprivredno zemljište za uzgoj useva. Gubitak ovog zemljišta uticaće na njihovu sposobnost da nastave poljoprivrednu proizvodnju, koja je ključna kako za sopstveno snabdevanje, tako i za ostvarivanje prihoda.
- **Ekonomski status:** Porodice A i B se oslanjaju na prihode od poljoprivrede. Sezonska priroda poljoprivredne proizvodnje stvara finansijsku nestabilnost, što je otežano velikim brojem članova domaćinstva koji nisu radno aktivni, kao što su deca i stariji članovi, a čije potrebe moraju biti podržane od strane malog broja zaposlenih članova. Porodica C koristi zemljište uglavnom za proizvodnju hrane, koja čini oko 75% njihove ukupne potrošnje. Ova zavisnost ih čini posebno ranjivim na gubitak zemljišta.
- **Ranjivosti:** Sve porodice imaju značajan udeo zavisnih članova, uključujući maloletnike i starije osobe, što povećava finansijski i pritisak u pogledu brige/nege za ove članove. Porodice A i C suočavaju se sa dodatnim izazovima zbog hroničnih zdravstvenih problema određenih članova porodice.
- **Ograničen pristup naknadi:** Kao neformalni korisnici zemljišta, nijedna od porodica ne ispunjava uslove za kompenzaciju prema nacionalnom zakonodavstvu, što ih ostavlja zavisnim od alternativnih mera ublažavanja koje će Projekat pružiti.

4.5. MERE UBLAŽAVANJA

Ovo poglavlje prikazuje mere ublažavanja razvijene na osnovu prethodno predstavljenih nalaza. Sve tri porodice su izrazile želju da im se obezbedi zamena zemljišta slične vrste kako bi mogle da nastave poljoprivredne aktivnosti. Ipak, ispitanici su takođe iskazali spremnost da prihvate novčanu naknadu ukoliko se ne pronađe odgovarajuća zamenska lokacija.

Kako bi odgovorio na ova očekivanja, JSP Termokos će angažovati kvalifikovanog/u i licenciranog/u eksperta/kinju za poljoprivredu⁹ (u daljem tekstu: ekspert/kinja za poljoprivredu ili ekspert/kinja), koji/a će pružiti podršku u sprovođenju dva osnovna oblika kompenzacije: obezbeđivanje pristupa alternativnom poljoprivrednom zemljištu (željena opcija¹⁰) ili isplatu novčane naknade. Cilj ovih mera jeste da se domaćinstvima omogući da nastave sa poljoprivrednim aktivnostima uz minimalne prekide, istovremeno uzimajući u obzir njihove društveno-ekonomske ranjivosti.

Krajnji datum za ova domaćinstva biće dan zvaničnog obaveštavanja od strane JSP Termokos, nakon kog nove sadnje, izgradnja infrastrukture ili slične aktivnosti neće biti priznate, izuzev u slučaju održavanja postojeće infrastrukture i korišćenja postojećih zasada.

⁹ Poljoprivredni/a ekspert/kinja treba da poseduje sledeće kvalifikacije: master diplomu iz oblasti poljoprivrednih nauka ili srodne oblasti; najmanje pet godina relevantnog profesionalnog iskustva u proceni i savetovanju u oblasti poljoprivrede; licencu sudskog veštaka iz oblasti poljoprivrede; kao i poznavanje lokalnih poljoprivrednih praksi i propisa.

¹⁰ U skladu sa Politikom EBRD-a iz 2019. godine, kada su sredstva za život raseljenih lica zasnovana na zemljištu, pogođenim licima mora se ponuditi kompenzacija u vidu zamenskog zemljišta, osim ako se ne dokaže da je takva opcija neizvodljiva ili neprihvatljiva za pogođena lica. Stoga je obezbeđivanje pristupa zamenskom zemljištu željena opcija za ovaj Projekat, ali ona može predstavljati pravne i praktične izazove koji mogu otežati njenu primenu u poređenju sa novčanom nadoknadom (npr. problemi u vezi sa dostupnošću zemljišta, njegovom pogodnosti za poljoprivrednu upotrebu, kao i pravna složenost zakupa). Ukoliko se zamena zemljišta na kraju oceni kao neizvodljiva, takav zaključak će biti detaljno obrazložen i dokumentovan od strane poljoprivrednog/eksperta/kinje.

Opcija 1: Obezbeđivanje pristupa zamenskom poljoprivrednom zemljištu (željena opcija)

Cilj: Obezbediti da pogođena domaćinstva imaju pristup novom zamenskom zemljištu koje u najvećoj meri odgovara karakteristikama trenutno korišćenog zemljišta, kako bi mogli nastaviti svoje poljoprivredne aktivnosti bez prekida.

Koraci u sprovođenju ove opcije:

	Korak	Objašnjenje
1.	Procena postojećeg zemljišta	<p>Poljoprivredni/a ekspert/kinja će sprovesti sveobuhvatnu procenu postojećeg zemljišta, uključujući:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izračunavanje finansijske vrednosti useva koji bi mogli biti izgubljeni ako se ne uberu (uključujući i tekuću sezonu i procenjeni prihod od narednih žetvi koje bi domaćinstva mogla izgubiti tokom prelaznog perioda), • procenu vrednosti ulaganja u infrastrukturu na zemljištu, • procenu tipova useva, kvaliteta zemljišta, pristupnih puteva itd., radi identifikovanja konkretnih potreba domaćinstava u vezi sa novim zemljištem.
2.	Identifikacija i procena zamenskog zemljišta	<p>JSP Termokos će, uz podršku poljoprivrednog eksperta/kinje, identifikovati zamensko zemljište koje ispunjava sledeće kriterijume:</p> <ul style="list-style-type: none"> • površinom i kvalitetom je jednako ili veće od postojećeg, • po mogućstvu smešteno unutar radijusa od 2 km od postojeće lokacije kako bi bilo lako dostupno, • dostupno za dugoročan zakup pod prihvatljivim uslovima (kako bi se osigurala sigurnost korišćenja), pri čemu će troškove zakupa za prve tri godine snositi JSP Termokos. <p>Ekspert/kinja će proceniti predložene parcele zamenskog zemljišta kako bi potvrdio/la njihovu pogodnost za poljoprivrednu upotrebu i osigurao/la da zadovoljavaju potrebe domaćinstava, posebno u pogledu kvaliteta zemljišta, pristupa, vodosnabdevanja i druge infrastrukture.</p>
3.	Konsultacije sa pogođenim domaćinstvima	<p>JSP Termokos će organizovati pojedinačne sastanke sa pogođenim domaćinstvima, u prisustvu poljoprivrednog eksperta/kinje, radi predstavljanja nalaza procene postojećeg i zamenskog zemljišta. Predstaviće se i uslovi zakupa za zamensko zemljište, a JSP Termokos će domaćinstvima pružiti podršku pri donošenju najprikladnije odluke.</p> <p>Ako se domaćinstvo saglasi sa predlogom zamenskog zemljišta, imaće 15 dana da razmotri ponudu. Po prihvatanju, dogovor će biti formalizovan u pisanom obliku i sadržavaće sve vidove naknade, kako je opisano u koraku 4.</p> <p>Posebni uslovi u vezi sa daljom upotrebom postojećeg zemljišta takođe će biti definisani u tim ugovorima i zavisice od planirane dinamike sprovođenja Projekta. Ukoliko bude moguće nastaviti upotrebu zemljišta, može se omogućiti žetva postojećih useva. U suprotnom, biće obezbeđena odgovarajuća naknada za izgubljene useve.</p> <p>Ovi sastanci će se održavati u domovima pogođenih porodica kako bi se osiguralo njihovo aktivno učešće, te omogućilo da i žene i muškarci iz</p>

		domaćinstva daju svoje mišljenje. Njihove želje u vezi sa zamenskim zemljištem biće dokumentovane i uzete u obzir.
4.	Obezbeđivanje naknade	<p>Domaćinstvima će biti obezbeđena:</p> <ul style="list-style-type: none"> • naknada po zamenskoj vrednosti za sve dosadašnje investicije na postojećem zemljištu do krajnjeg datuma, kao i za izgubljene useve (ukoliko se ne mogu ubrati), • pristup novom zamenskom zemljištu putem dugoročnog zakupa, sa troškovima zakupa za prve tri godine koje snosi JSP Termokos • naknada za gubitke nastale tokom prelaznog perioda, usled nemogućnosti da odmah nastave poljoprivredne aktivnosti (dužinu prelaznog perioda određuje ekspert/kinja).
5.	Dodatna podrška	<p>Ekspert/kinja će pružiti prilagođene savete u vezi sa poljoprivredom i podršku u tranziciji na novo zamensko zemljište, uključujući:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izbor useva: preporuke za useve koji odgovaraju uslovima na novom zemljištu, • priprema zemljišta: smernice za obradu, poboljšanje kvaliteta i čišćenje zemljišta, • tehnike za povećanje prinosa: strategije za poboljšanje produktivnosti, uključujući najbolje prakse za sadnju. <p>Domaćinstvima će se dodatno pomoći i da identifikuju relevantne državne subvencije (osim onih koje već primaju), poljoprivredne grantove ili programe finansijske pomoći koji mogu dodatno podržati njihov prihod.</p> <p>Domaćinstvima će biti ponuđena i pravna pomoć u razumevanju njihovih prava u vezi sa korišćenjem zemljišta i zakupom, kako bi bili potpuno upoznati sa svim opcijama i obavezama.</p> <p>Ukoliko domaćinstva iskažu interesovanje, JSP Termokos će pomoći u povezivanju nezaposlenih članova domaćinstava sa programima stručnog osposobljavanja koje nude nadležne institucije (npr. novoosnovana Agencija za zapošljavanje Republike Kosovo, koja ima kancelarije u svim opštinama). Ovi programi mogu biti usmereni na veštine povezane sa poljoprivredom (poput korišćenja savremenih tehnika), ali i druge zanatske veštine u skladu sa interesovanjima i prilikama. Konkretno, JSP Termokos će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pomoći u procesu prijave, uključujući podršku u vezi sa dokumentacijom i rokovima (po potrebi), • pokriti pune troškove učešća u jednom programu po nezaposlenoj osobi iz svakog domaćinstva, • osigurati ravnopravnu mogućnost učešća za žene i muškarce, • po puštanju postrojenja za daljinsko grejanje u rad, JSP Termokos će direktno informisati pogođena domaćinstva o svim slobodnim radnim mestima i mogućnostima za zapošljavanje u postrojenju (napomena: važno je naglasiti da JSP Termokos ne može dati nikakve garancije ili obaveze u vezi sa zapošljavanjem).

		Sve dodatne mere, uključujući ponudu i korišćenje podrške, biće dokumentovane, uključujući zapise sa konsultacija sa porodicama i detalje o pruženoj podršci.
--	--	---

Opcija 2: Novčana naknada

Cilj: Pružiti finansijsku naknadu u slučaju da obezbeđivanje zamenskog zemljišta nije moguće.

Koraci za sprovođenje ove opcije:

Korak		Objašnjenje
1.	Procena postojećeg zemljišta i izračuna potrebne novčane naknade	<p>Ekspert/kinja za poljoprivredu će izvršiti sveobuhvatnu procenu postojećeg zemljišta, uključujući:</p> <ul style="list-style-type: none"> • izračun finansijske vrednosti useva koji bi mogli biti izgubljeni ako se ne mogu ubrati (uključujući useve trenutne sezone i procenjeni prihod od narednih žetvi koji bi domaćinstvo moglo izgubiti tokom prelaznog perioda), • procenu vrednosti infrastrukturnih ulaganja na zemljištu, • procenu troškova potrebnih za zakup sličnog zemljišta u istom području (u iznosu koji pokriva najmanje tri godine zakupa), pri čemu se vodi računa da nadoknada odražava tržišne cene poljoprivrednog zemljišta u lokalnom kontekstu.
2.	Konsultacije s pogođenim domaćinstvima	<p>JSP Termokos će organizovati pojedinačne sastanke s pogođenim domaćinstvima, u prisustvu ekspertkinje/eksperta za poljoprivredu, kako bi se predstavili rezultati procene postojećeg zemljišta. Biće objašnjeni uslovi novčane naknade.</p> <p>Biće potpisani sporazumi koji detaljno definišu sve oblike naknade predviđene u koraku 3 ispod. U sporazumima će biti definisani i posebni uslovi u vezi sa eventualnim nastavkom korišćenja zemljišta, što će zavisi od planiranog vremenskog okvira sprovođenja Projekta. U slučajevima kada je nastavak korišćenja zemljišta moguć, može se omogućiti domaćinstvima da uberu postojeće useve; u suprotnom, biće obezbeđena odgovarajuća naknada za izgubljene useve.</p> <p>Ovi sastanci će se održavati u domovima pogođenih porodica kako bi se osiguralo njihovo aktivno učešće, te omogućilo da i žene i muškarci iz domaćinstva daju svoje mišljenje. Njihove želje u vezi sa novčanom naknadom će biti zabeležene i uzete u obzir.</p>
3.	Obezbeđivanje naknade	<p>Domaćinstvima će biti obezbeđena:</p> <ul style="list-style-type: none"> • naknada po zamenskoj vrednosti za sve izgubljene useve i poboljšanja izvršena na postojećem zemljištu, • novčani iznos dovoljan da pokrije troškove zakupa sličnog poljoprivrednog zemljišta za najmanje tri godine¹¹, • naknada za gubitke nastale tokom prelaznog perioda usled nemogućnosti da se odmah nastavi poljoprivredna aktivnost (trajanje prelaznog perioda određuje ekspert/kinja za poljoprivredu). <p>Napomena: <i>Ako domaćinstvo nije voljno ili nije u mogućnosti da nastavi poljoprivrednu delatnost na drugom mestu (npr. zbog nedostatka</i></p>

¹¹ Vremenski okvir za pronalaženje zamenskih parcela za nastavak poljoprivrednih aktivnosti biće dogovoren između JSP Termokos i Projektom pogođenih neformalnih korisnika.

		<p><i>pogodnog zemljišta), biće obeštećeno za izgubljene useve i do tada izvršena poboljšanja na postojećem zemljištu, uz dodatnu jednokratnu isplatu u iznosu ekvivalentnom ukupnom gubitku prihoda koji bi se ostvario na tom zemljištu tokom tri godine.</i></p>
4.	Pružanje dodatne podrške	<p>Ako domaćinstva izaberu da zakupe drugo zemljište, biće im pružene smernice o mogućnostima za nastavak poljoprivrednih aktivnosti, uključujući preporuke o izboru useva, tehnikama i strategijama za povećanje prihoda.</p> <p>Domaćinstva će dobiti podršku u identifikaciji dodatnih državnih subvencija (osim onih koje već eventualno primaju), poljoprivrednih grantova ili programa finansijske pomoći koji mogu dopuniti njihov prihod.</p> <p>Biće im ponuđena i pravna pomoć kako bi razumeli svoja prava vezana za nove ugovore o zakupu, i bili potpuno informisani o svojim mogućnostima i obavezama.</p> <p>Takođe, ako domaćinstva iskažu interes, JSP Termokos će raditi na podršci nezaposlenim članovima domaćinstava u identifikaciji i pristupu programima stručnog osposobljavanja koje nude nadležne institucije (npr. novoosnovana Agencija za zapošljavanje Republike Kosovo koja ima kancelarije u svim opštinama). Ovi programi mogu biti usmereni na poljoprivredne veštine (npr. savremene tehnike obrade tla) ili druge zanatske i stručne veštine u skladu s interesima članova domaćinstva. Konkretno, JSP Termokos će:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pružiti podršku u pripremi prijave, uključujući smernice o dokumentaciji i rokovima (po potrebi), • pokriti troškove učešća za jedan takav program po nezaposlenoj osobi u tri domaćinstva, • osigurati da žene i muškarci imaju jednake mogućnosti za učešće, • po puštanju solarne toplane u rad, direktno obavestavati pogođena domaćinstva o svim slobodnim radnim mestima i mogućnostima zaposlenja (napomena: važno je naglasiti da JSP Termokos ne može davati garancije niti preuzeti obaveze za buduće zapošljavanje). <p>Svi dodatni koraci, uključujući ponudu podrške i njeno korišćenje, biće dokumentovani. To uključuje evidenciju konsultacija s porodicama i detalje o pruženoj podršci.</p>

4.6. PRAĆENJE, EVALUACIJA I IZVEŠTAVANJE

JSP Termokos će uspostaviti okvir za praćenje, evaluaciju i izveštavanje o efikasnosti mera ublažavanja opisanim u prethodnim poglavljima. JSP Termokos će imenovati eksperta/kinju za praćenje (poželjno sa iskustvom u poljoprivredi) koji će proceniti koliko su domaćinstva napredovala i da li su mere podrške bile efikasne.

Praćenje i evaluacija sprovodiće se tokom preseljenja ili isplate naknade, ali i u naredne tri godine, kako bi se osiguralo da su pogođena domaćinstva povratila i stabilizovala svoje izvore prihoda.

Opcija 1: Obezbeđivanje pristupa zamenskom poljoprivrednom zemljištu (željena opcija)

Tokom procesa zamene zemljišta, ključni pokazatelji koji se prate biće:

- broj obilazaka koje kvalifikovani/a poljoprivredni/a ekspert/kinja (kojeg/u angažuje JSP Termokos) sprovodi kako bi procenio/la sadašnje i zamensko zemljište,
- broj konsultacija sa domaćinstvima radi prikupljanja povratnih informacija,
- pružanje pristupa novoj zemlji na osnovu dugoročnih ugovora o zakupu (sa troškovima zakupa za prve tri godine koje snosi JSP Termokos),
- iznos i pravovremenost isplate sredstava naknade za bilo kakve gubitke na postojećoj zemlji, uključujući neubranu žetvu i prethodna infrastrukturna poboljšanja, kao i naknadu za bilo kakve gubitke tokom prelaznog perioda,
- dokumentovana isporuka dodatne pomoći (saveti o prilagođavanju poljoprivrednih aktivnosti, pravna podrška u vezi sa ostvarivanjem prava na korišćenje zemljišta i zaključenjem ugovora o zakupu, identifikacija relevantnih vladinih programa koji mogu pomoći u dodatnoj zaradi, podrška u identifikaciji i pristupu obukama za zanate).

Glavni pokazatelji koji se prate na godišnjem, dvogodišnjem i trogodišnjem nivou nakon zamene zemljišta biće:

- finansiranje troškova zakupa nove zemlje od strane JSP Termokos za najmanje tri godine,
- poljoprivredna produktivnost na novoj zemlji (broj novih useva koji su uspešno uspostavljeni na zamenskom zemljištu; procentualni porast ili stabilnost u prinosu useva na novom zemljištu u poređenju sa osnovnim prinosom sa prethodno korišćenog zemljišta),
- prihod i stabilnost domaćinstva (promena u nivou prihoda domaćinstva; procenat prihoda koji dolazi od poljoprivrednih aktivnosti na novom zemljištu),
- zadovoljstvo i povratne informacije domaćinstava (nivo zadovoljstva domaćinstava sa novim zemljištem kroz anketu/upitnik; broj zabeleženih problema koji su prijavljeni od strane domaćinstva i koliko je njih rešeno),
- broj subvencija ili grantova koje je domaćinstvo uspešno prijavilo na osnovu saveta poljoprivrednog/e eksperta/kinje, uključujući procenu kako su ti grantovi (ako su dodeljeni domaćinstvu) doprinosili sposobnosti domaćinstva da održava ili poveća svoju poljoprivrednu produktivnost,
- broj nezaposlenih članova pogođenih domaćinstava koji su uspešno upisani i/ili završili obuke za zanate (razvrstano po polu).

Redovni izveštaji o napretku biće pripremani mesečno tokom procesa identifikacije, procene i prenosa prava na zemljište, dokumentujući status prenosa prava, povratne informacije domaćinstava i bilo kakve izazove na koje su naišli. Sveobuhvatan završni izveštaj pripremaće se jednom godišnje, tokom tri godine nakon zamene zemljišta, sumirajući efikasnost pružene podrške i održivost sredstava za život pogođenih domaćinstava.

Opcija 2: Novčana naknada

Tokom procesa isplate novčane naknade, ključni pokazatelji koji se prate biće:

- Broj obilazaka koje kvalifikovani/a poljoprivredni/a ekspert/kinja (kojeg/u angažuje JSP Termokos) sprovodi kako bi procenio/la trenutno korišćeno zemljište,
- Broj konsultacija sa domaćinstvima radi prikupljanja informacija i boljeg razumevanja želja domaćinstava,
- Iznos i pravovremenost isplate sredstava naknade domaćinstvima: naknada za bilo kakve gubitke na postojećem zemljištu, uključujući neubranu žetvu i infrastrukturna poboljšanja; novčana naknada dovoljna da pokrije troškove zakupa sličnog poljoprivrednog zemljišta tokom najmanje tri godine; jednokratna isplata koja je ekvivalentna ukupnim gubicima prihoda koji bi bili ostvareni sa trenutnim zemljištem tokom perioda od tri godine (ako porodice nisu u mogućnosti da nastave poljoprivrednu proizvodnju negde drugde); i naknada za bilo kakve gubitke tokom prelaznog perioda (ako porodice samostalno identifikuju alternativno zemljište za nastavak svojih poljoprivrednih aktivnosti),
- Dokumentovana isporuka dodatne pomoći (o budućim poljoprivrednim prilikama ako domaćinstva odluče da iznajme drugo zemljište, identifikacija relevantnih vladinih programa koji mogu pomoći u dodatnoj zaradi, podrška u identifikaciji i pristupu obukama za zanate).

Ključni pokazatelji koji se prate na godišnjim, dvogodišnjim i trogodišnjim intervalima nakon isplate novčane naknade biće:

- procenat sredstava naknade koji su uloženi u nove poljoprivredne aktivnosti, zakup zemljišta, alternativne izvore prihoda ili druge svrhe,
- prihod i stabilnost domaćinstva (promena u nivou prihoda domaćinstva),
- zadovoljstvo i povratne informacije domaćinstava (nivo zadovoljstva domaćinstava sa pruženom naknadom kroz anketu/upitnik; broj zabrinutosti ili problema koji su prijavljeni od strane domaćinstva i koliko je njih rešeno),
- broj subvencija ili grantova koje je domaćinstvo uspešno prijavilo na osnovu saveta poljoprivrednog/e eksperta/kinje, uključujući procenu kako su ti grantovi (ako su dodeljeni domaćinstvu) doprinosili sposobnosti domaćinstva da održava ili poveća svoju poljoprivrednu produktivnost,
- broj nezaposlenih članova pogođenih domaćinstava koji su uspešno upisani i/ili završili obuke za zanate (razvrstano po polu).

Redovni izveštaji o napretku biće generisani mesečno tokom procesa isplate novčane naknade, dokumentujući procenu, isplatu, povratne informacije domaćinstava i bilo kakve izazove na koje su naišli. Sveobuhvatan završni izveštaj pripremaće se jednom godišnje, tokom tri godine nakon isplate naknade, sumirajući efikasnost pružene podrške i održivost sredstava za život pogođenih domaćinstava.

4.7. OKVIRNI PLAN SPROVOĐENJA ZA KOMPONENTU 1

Ovaj plan sprovođenja prikazuje glavne aktivnosti i okvirne vremenske rokove za realizaciju Komponente 1 Projekta, kako bi se obezbedilo da svi neophodni zadaci budu završeni efikasno i u planiranom roku. Vremenski okvir uključuje završetak svih aktivnosti pre bilo kakvog ograničenja pristupa zemljištu i početka građevinskih radova (osim konačne evaluacije i izveštavanja).

AKTIVNOST	OKVIRNI VREMENSKI ROK
Objavljivanje POIS-a za Komponentu 1 na internet stranici JSP Termokos i dostavljanje netehničkog sažetka pregleda POIS-a direktno pogođenim domaćinstvima.	Naknadno će se definisati.
Angažovanje kvalifikovanog/e poljoprivrednog/e eksperta/kinje i terenska procena postojećeg zemljišta, uključujući detaljnu procenu gubitaka i konsultacije sa pogođenim domaćinstvima ¹²	Naknadno će se definisati.
Slanje zvaničnog obaveštenja o krajnjem datumu pogođenim domaćinstvima	Naknadno će se definisati.
Identifikacija zamenskog zemljišta i dodatne konsultacije sa pogođenim domaćinstvima kako bi se razmotrili nalazi	Naknadno će se definisati.
Potpisivanje ugovora o zakupu zamenskog zemljišta (ako je primenljivo)	Naknadno će se definisati.
Potpisivanje ugovora o novčanoj naknadi (ako je primenljivo)	Naknadno će se definisati.
Finalna evaluacija i izveštavanje	Godinu dana nakon obezbeđivanja naknade.

¹² Tokom jesenjih i zimskih meseci, kada je ova procena preliminarno planirana, kukuruz je obično već ubran, a zimska pšenica je u ranoj fazi rasta ili je u fazi mirovanja. Poljoprivredni/a ekspert/kinja će se stoga fokusirati na procenu preostalog kukuruza, rani rast zimske pšenice, ako postoji, stanje zemljišta i istorijske podatke o usevima kako bi se procenili mogući gubici. Konsultacije sa domaćinstvima o njihovim prošlim prinosima i praksama sadnje takođe će biti korisne. Ovo će osigurati sveobuhvatnu procenu uprkos sezonskim karakteristikama ovih useva..

5. KOMPONENTA 2 – TRANSMISIONE CEVI

5.1. O KOMPONENTI 2

Komponenta 2 obuhvata dve trase cevovoda – cevovod A i cevovod B, koji su projektovani da povežu lokaciju postrojenja za daljinsko grejanje (komponenta 1) sa mrežom daljinskog grejanja u gradu Priština (komponenta 3):

- cevovod A (dužine oko 4,6 km) će transportovati toplotu iz postrojenja do grada, a završavaće se u blizini stadiona u Prištini, gde se dalje povezuje sa postojećom mrežom daljinskog grejanja.
- cevovod B (dužine oko 1,48 km) će dopremiti prethodno zagrejanu vodu iz glavne mreže do solarnog postrojenja, preko nove priključne tačke u blizini naselja Škabaj.

Oba cevovoda biće postavljena ispod površine zemlje i projektovana na način da prate optimizovane trase kako bi se izbegle prometne saobraćajnice, smanjile smetnje te iskoristili postojeći infrastrukturni koridori gde god je to moguće. Planirano je i dodatno izgrađivanje posebnog cevovoda za dopremu sveže vode za punjenje akumulacionog bazena.

Manje korekcije trase još uvek mogu biti izvršene tokom izrade Glavnog projekta. Stoga će ovaj deo teksta biti ažuriran kada se potvrdi konačna trasa cevovoda i završi izrada Elaborata eksproprijacije.

Lokacija Komponente 2 prikazana je na slici Slika 1.1: Karta planiranih komponenti Projekta (izvor: CES)

5.2. OČEKIVANI UTICAJI

[Tekst u nastavku predstavlja preliminarnu identifikaciju potencijalnih uticaja, koji će biti dodatno razrađeni i potvrđeni nakon završetka Popisa i društveno-ekonomskog upitnika.]

Trajna službenost:

Ugradnja cevovoda dovodi do uspostavljanja trajne službenosti, koja nameće određena ograničenja u korišćenju zemljišta duž trase cevovoda. Ova ograničenja su neophodna radi obezbeđenja dugoročne bezbednosti pri radu, pristupa radi održavanja komponenti i zaštite fizičkog integriteta infrastrukture.

Duž trase cevovoda biće definisane dve zone službenosti i njihova površina:

- **primarna (širine 6 m oko cevi):**
 - nije dozvoljena izgradnja privremenih ili trajnih objekata,
 - nisu dozvoljeni duboki iskopi ili zemljani radovi koji bi mogli oštetiti cevovod,
 - predmetna površina mora biti bez ograda, zidova ili drugih fizičkih barijera, kako bi bio omogućen nesmetan pristup za vozila za održavanje i hitne popravke.
- **zaštitna (dodatnih 3 m, ukupna širina 9 m):**
 - nije dozvoljena sadnja velikog ili drveća sa dubokim korenjem, jer korenje može ugroziti sigurnost cevovoda,
 - dozvoljena je niskorastuća vegetacija i sezonske poljoprivredne kulture (npr. žitarice, povrće).

Tačan broj nepokretnosti koje će biti pogođene ovim ograničenjima biće poznat nakon završetka izrade Elaborata o eksproprijaciji. Na tim parcelama biće uspostavljeno trajno pravo službenosti koja JSP Termokos omogućava postavljanje, održavanje i pristup infrastrukturi. Dotadašnji vlasnici zemljišta trajno gube pravo korišćenja ovih zona za bilo koje namene koje su u sukobu sa funkcijom cevovoda.

Ova ograničenja mogu smanjiti proizvodnu vrednost zemljišta ili ograničiti njegov potencijal za budući razvoj. Uticaji će biti procenjeni pojedinačno za svaku pogođenu parcelu tokom procesa određivanja vrednosti nepokretnosti.

JSP Termokos će sprovoditi redovan nadzor koridora cevovoda kako bi se obezbedilo poštovanje ograničenja u korišćenju zemljišta i otkrivale potencijalne pretnje (npr. neovlašćena gradnja ili rast drveća). Nadzor će se obavljati godišnje ili polugodišnje, u zavisnosti od osetljivosti i nivoa rizika prisutnog u ovim segmentima.

Ukupan pojas službenosti (oko 9 m širine) biće upisan u zvanični katastar nepokretnosti kako bi se obezbedila dugoročna pravna zaštita prava prolaza za JSP Termokos. Ova registracija će uspostaviti prava službenosti u korist JSP Termokos i sprečiti buduće sporove u korišćenju zemljišta. Svi gubici biće nadoknađeni (videti Preliminarnu matricu prava na naknadu u nastavku).

Privremeno korišćenje zemljišta tokom izgradnje:

Tokom izgradnje biće uspostavljen privremeni radni pojas širine 17 do 20 metara, gde god prostor dozvoljava. Ovaj pojas će služiti za:

- odlaganje iskopane zemlje pored rova,
- preraspoređivanje cevi pre ugradnje,
- pristupne puteve i prostor za okretanje kamiona i teške mehanizacije,
- specijalizovanu opremu za polaganje cevi, koja je znatno veća od opreme korišćene za vodovodne cevi.

Gde to bude moguće (npr. neograđena poljoprivredna zemljišta ili neizgrađene parcele) biće obezbeđene šire manipulativne zone kako bi se rad ubrzao, koristeći punu širinu od 17 - 20 m. U urbanim područjima (npr. deo „Dragodanovih stepenica“) postoje određena prostorna ograničenja, gde je minimalna moguća širina manipulativnog prostora procenjena na 7,5 m, mada ista može varirati u zavisnosti od specifičnih uslova na terenu (npr. širina puta, okolni objekti, podzemna infrastruktura).

Radovi će biti organizovani po segmentima, prilagođenim urbanoj gustini i raspoloživom prostoru:

- u gusto naseljenim ili saobraćajno osetljivim područjima veličina segmenta će obično biti 100–150 m, kako bi se smanjile smetnje i omogućilo upravljanje saobraćajem.
- u manje razvijenim ili poljoprivrednim područjima veličina segmenti se može povećati (do 500 m), čineći iskop i ugradnju jednostavnijom.

Za završetak izgradnje svakog segmenta očekuje se da će biti potrebno između 2 do 4 nedelje., iako se rokovi mogu promeniti zbog nepredviđenih okolnosti, kao što je nailazak na neoznačene podzemne instalacije.

Privremeno korišćenje zemljišta može izazvati:

- ograničen pristup stambenim i poslovnim objektima,
- privremeno zauzimanje ili oštećenje privatnih parcela pored rova,
- poremećaj u radu lokalnih preduzeća, posebno malih prodavnica ili uličnih prodavaca u prometnim zonama.

Mere ublažavanja:

- pešački i pristup vozilima biće obezbeđen u svakom trenutku kroz privremene mostove i prelaze,
- svaki ulaz u domaćinstvo ili poslovni objekat imaće obezbeđen poseban i siguran prolaz,
- sva oštećena imovina (npr. ograde, usevi, pločnici) biće obnovljena ili nadoknađena u skladu s njenim prvobitnim stanjem,
- sa vlasnicima zemljišta biće sklopljeni sporazumi o privremenom korišćenju zemljišta, u kojima će biti precizirano područje, trajanje, način naknade i uslovi vraćanja u prvobitno stanje (videti Preliminarnu matricu prava na naknadu u nastavku),
- nakon završetka radova, sva imovina biće vraćena u prvobitno stanje, uključujući naknadu površinskog sloja zemlje i oštećenih površina (pločnici, travnjaci, ograde itd.).

5.3. METODOLOGIJA IZRADE POPISA I DRUŠTVENO-EKONOMSKOG UPITNIKA

Ciljevi. Kako bi se obezbedilo poštovanje zahteva zajmodavaca i uspostavila tačna polazna osnova za planiranje preseljenja, pre započinjanja aktivnosti eksproprijacije i preseljenja, sprovedeće se sveobuhvatan Popis te prikupljanje podataka putem društveno-ekonomskog upitnika. Ovo će služiti za identifikaciju osoba pogođenih Projektom, procenu uticaja i informisanje o merama naknade i obnavljanja životnih sredstava.

Popis i društveno-ekonomski upitnik imaju za cilj identifikaciju svih osoba pogođenih Projektom, uspostavljanje osnovnih demografskih, društvenih i ekonomskih karakteristika osoba pogođenih Projektom, identifikaciju ranjivih pojedinaca ili grupa i razumevanje postojećih obrazaca korišćenja zemljišta, vlasništva nad imovinom, izvora prihoda i zavisnosti pojedinaca od pogođenog zemljišta.

Obuhvat. Popis i društveno-ekonomski upitnik će obuhvatiti sve vlasnike zemljišta, korisnike zemljišta i stanare čija imovina ili sredstva za život spadaju u trajni ili privremeni obuhvat Projekta, uključujući:

- površine predviđene za trajnu službenost,
- privremeno zauzeto zemljište ili zemljište sa ograničenjima tokom izgradnje.

Cilj je, gde god je to moguće, obuhvatiti 100% direktno pogođenih lica prilikom prikupljanja podataka.

Alati i metode prikupljanja podataka. Prikupljanje podataka zasnivaće se na kombinaciji kvantitativnih i kvalitativnih metoda:

- **terenski obilazak** će se koristiti za određivanje vrsta imovine i korišćenja zemljišta direktno na terenu, uključujući prisustvo neformalnih korisnika, privremenih objekata ili useva.
- **pregled podataka iz Elaborata eksproprijacije** biće paralelno provereni sa drugim relevantnim evidencijama i nadležnim institucijama kako bi se potvrdilo vlasništvo i formalni status zemljišta.
- **strukturisani upitnici za domaćinstva** biće popunjeni putem ličnih intervju sa glavama domaćinstva ili drugim punoletnim članovima. Podaci koji će se prikupiti uključuju:
 - veličinu i sastav domaćinstva,
 - obrazovanje i zdravstveni status,
 - zapošljavanje i prihode,
 - vlasništvo i korišćenje zemljišta,
 - pristup infrastrukturi i uslugama,
 - brige vezane za Projekat i preferencije u vezi sa naknadom.

Upitnik koji će se koristiti za ovu svrhu dat je u *PRILOZI 3: Društveno-ekonomski upitnik* (poseban upitnik za domaćinstva).

Napomena: Tokom prikupljanja podataka putem upitnika preporučuje se prisustvo i muških i ženskih članova domaćinstva (npr. suprug i supruga), jer upitnik zahteva odgovore od strane oba pola.

- **Strukturisani upitnici za preduzeća** biće popunjeni u saradnji sa vlasnicima ili osobama koje upravljaju poslovanjem, kako registrovanih, tako i neregistrovanih preduzeća, a koja se nalaze unutar ili u blizini obuhvata Projekta. Ovi upitnici će imati za cilj procenu potencijalnih rizika privremenog ili trajnog ekonomskog preseljenja, prikupljajući sledeće informacije:
 - tip poslovne aktivnosti
 - pravni status (registrovano/neregistrovano)
 - broj zaposlenih
 - prosečan prihod i sezonske oscilacije
 - vreme najveće aktivnosti preduzeća
 - brige vezane za Projekat i preferencije u vezi sa naknadom

Upitnik koji će se koristiti za ovu namenu dat je u *Prilogu 3: Društveno-ekonomski upitnik* (poseban upitnik za preduzeća).

Prethodno obaveštavanje. Pre početka sprovođenja Popisa i prikupljanja podataka putem društveno-ekonomskog upitnika, sve potencijalno pogođene zajednice duž trase cevovoda biće prethodno obaveštene. Cilj obaveštavanja je informisanje zajednica o svrsi i obimu predstojećih aktivnosti upitnika. Obaveštenja će biti napravljena u formi letaka istaknutih na vidljivim mestima u svakom naselju. Leci će sadržavati informacije o svrsi upitnika, planiranim datumima njegovog sprovođenja i kontakt podatke anketnog tima, kako bi pogođene osobe mogle zakazati naknadnu posetu ukoliko nisu bile dostupne prilikom početnog prikupljanja podataka.

Obrazac za saglasnosti. Sve aktivnosti prikupljanja podataka sprovedeće se u skladu sa principima zaštite ličnih podataka. Ispitanici će biti informisani o potrebi da potpišu pisanu izjavu o saglasnosti za obradu i korišćenje ličnih podataka¹³ (primer obrasca saglasnosti na engleskom jeziku dat je u *Prilogu 4: Obrazac saglasnosti za lične podatke*). Takođe, ispitanici će biti upoznati sa načinom korišćenja njihovih podataka, naglašavajući da je saglasnost dobrovoljna i može se povući u bilo kojem trenutku.

Nijedan upitnik neće biti popunjen bez dokumentovane informisane saglasnosti. Ako saglasnost nije data, intervju se neće obaviti i nikakvi podaci neće biti zabeleženi.

Obuka anketara i osiguranje kvaliteta podataka. Anketari će biti obučeni o ciljevima upitnika, metodologiji, procedurama za informisanu saglasnost i poverljivost podataka. Eksperti za preseljenje redovno će pregledati prikupljene podatke kako bi se osigurala tačnost.

Rezultati Popisa i društveno-ekonomskih upitnika biće dodati u ovaj Plan/Okvir za otkup imovine (bez poverljivih informacija) kada popunjavanje upitnika bude završeno.

5.4. PRELIMINARNA MATRICA PRAVA NA NAKNADU

[Ovo je preliminarna identifikacija vrsta gubitaka/uticaja i prava, koja će biti dodatno precizirana i potvrđena po okončanju izrade Popisa i društveno-ekonomskog upitnika]

TIP POTENCIJALNOG GUBITKA/UTICAJA	PRAVA I NAKNADE
Trajni gubitak prava korišćenja nepokretnosti zbog pojasa službenosti cevovoda (9 m)	<ul style="list-style-type: none"> • Naknada u punoj vrednosti za trajni gubitak prava korišćenja zemljišta unutar pojasa službenosti, izračunata na osnovu fer tržišne vrednosti ograničenog korišćenja i umanjenja vrednosti zemljišta zbog dugoročnih ograničenja u izgradnji, sadnji i razvoju. • Novčana naknada u punoj vrednosti za gubitak ili oštećenje trajnih struktura i instalacija unutar pojasa, kao što su bunari, sistemi za navodnjavanje itd. • Naknada za slučajna oštećenja ili privremene gubitke nastale tokom postavljanja ili održavanja cevovoda, uključujući kratkoročne prekide u korišćenju zemljišta, poljoprivrednoj proizvodnji ili uslugama – plaća se u punoj vrednosti • Pomoć u obnavljanju sredstava za život kada ograničenja u korišćenju zemljišta izazovu merljiv uticaj na prihode domaćinstva ili aktivnosti za izdržavanje. Ovo može uključivati podršku za diversifikaciju useva, pristup alternativnom zemljištu ili obuku, ili druge oblike podrške za ostvarivanje prihoda. Mere će biti prilagođene na osnovu nalaza društveno-ekonomskog upitnika.

¹³ Lični podaci prikupljeni putem upitnika uključuju ime i prezime, godinu rođenja, pol, adresu prebivališta, adresu elektronske pošte, broj telefona/mobilnog telefona, nacionalnost, nivo obrazovanja i zdravstveno stanje.

Prema Zakonu o zaštiti ličnih podataka („Službeni glasnik Republike Kosova“, br. 06/L-082), posebne kategorije ličnih podataka obuhvataju podatke koji, između ostalog, otkrivaju etničko poreklo i zdravstveno stanje. U skladu sa navedenim, Zakon propisuje obavezu da pristanak za obradu takvih ličnih podataka mora biti dat u pisanom obliku i potpisan od strane nosioca podataka.

TIP POTENCIJALNOG GUBITKA/UTICAJA	PRAVA I NAKNADE
	<ul style="list-style-type: none"> • Podrška registrovanim i neregistrovanim preduzećima čiji rad zavisi od javnog pristupa (npr. prodavci pored puta, kiosci). Mere uključuju pomoć pri preseljenju, obezbeđivanje alternativnih lokacija za prodaju gde je moguće i jednokratne prelazne naknade zasnovane na prosečnom dnevnom prihodu. Mere će biti prilagođene na osnovu nalaza društveno-ekonomskog upitnika. • Dodatna pomoć ranjivim domaćinstvima, prema proceni svakog pojedinačnog slučaja (videti poslednju stavku).
Privremena upotreba privatnog zemljišta tokom izgradnje	<ul style="list-style-type: none"> • Pogođeno zemljište i infrastruktura biće vraćeni u prvobitno stanje • Novčana naknada za privremenu upotrebu zemljišta u iznosu tržišne rente • Novčana naknada za izgublenu imovinu (npr. objekti, stabla) vlasniku imovine • Naknada za bilo kakva oštećenja ili gubitke u punoj vrednosti ili naknade u naturi gde je moguće (npr. ponovno sađenje, rekonstrukcija ograde) • Naknada po tržišnoj vrednosti za gubitak neto prihoda od kasnijih useva koji se ne mogu posaditi tokom privremenog korišćenja (npr. naknada za izgubljene žetve prema proceni ovlašćenih poljoprivrednih eksperata) <p>Napomena: Kao što će biti specificirano u ugovorima između izvođača i vlasnika zemljišta, izvođač će pre ulaska na bilo koju parcelu napraviti detaljan zapisnik o početnom stanju imovine koja će biti privremeno korišćena. Ovo uključuje fotografije, opise i druge relevantne dokaze za jasno utvrđivanje stanja imovine pre bilo kakvih aktivnosti. Nakon završetka svih aktivnosti, biće pripremljen završni izveštaj o stanju imovine u poređenju sa početnim zapisnikom kako bi se procenile eventualne promene ili oštećenja. Na osnovu toga, izvođač će biti obavezan da nadoknadi sve nastale štete i vrati imovinu u prvobitno stanje. Svi radovi na obnovi će biti izvedeni blagovremeno i efikasno kako bi se smanjile neprijatnosti za vlasnika imovine. Proces će pratiti JSP Termokos.</p>
Ograničen pristup kućama, preduzećima ili poljoprivrednim parcelama	<ul style="list-style-type: none"> • Privremeni pristup biće obezbeđen u svakom trenutku kroz sigurnu i funkcionalnu infrastrukturu, uključujući pešačke i drumske mostove, trotoare i privremene staze. Ovi elementi će biti projektovani i postavljeni tako da omogućе neometan pristup svim stambenim objektima, preduzećima i poljoprivrednim parcelama tokom celokupnog perioda izgradnje. • Pogođena domaćinstva i vlasnici preduzeća biće prethodno obavešteni i sa njima će se koordinirati kako bi se planirali predstojeći građevinski radovi i osiguralo da prekidi u pristupu budu minimalni ili da se odvijaju u periodima koji ih najmanje ometaju, kao što su periodi van radnog vremena ili perioda žetve. • Tehničke mere bezbednosti za osiguranje sigurnog kretanja ljudi, stoke i dobara u oblastima gde se izvode građevinski radovi, uključujući signalizaciju, ograde, osvetljenje, privremene prelaze gde je potrebno. • Naknada za proverljive gubitke prihoda koje pretrpe vlasnici preduzeća ili poljoprivrednici zbog privremenih ograničenja pristupa. Izračunavaće se na osnovu dokumentovanih evidencija prihoda i sezonskih aktivnosti, po potrebi. • Podrška registrovanim i neregistrovanim preduzećima koja zavise od javnog pristupa (npr. prodavci pored puta, kiosci). Mere mogu uključivati privremenu pomoć pri preseljenju, obezbeđenje alternativnih lokacija za prodaju gde je moguće i jednokratne prelazne naknade zasnovane na prosečnom dnevnom prihodu. Mere će biti prilagođene na osnovu nalaza društveno-ekonomskog upitnika.
Disproporcionalan/teži uticaj zbog ranjivosti	<ul style="list-style-type: none"> • Sva prava definisana u ovoj Matrici važe jednako za ranjiva domaćinstva; pored toga, obezbediće se ciljana podrška kako bi se osiguralo da pogođene osobe ne budu disproporcionalno pogođene preseljenjem ili gubitkom pristupa. Dodatna pomoć može uključivati pravnu ili administrativnu podršku za osiguranje naknade, pomoć u otvaranju bankovnih računa ili popunjavanju dokumentacije, obezbeđivanje podrške u naturi (npr. prevoz, materijali). Potreba i tip dodatne

TIP POTENCIJALNOG GUBITKA/UTICAJA	PRAVA I NAKNADE
	podrške biće određeni po pojedinačnom slučaju, na osnovu rezultata društveno-ekonomskog upitnika i identifikacije ranjivosti.

5.5. PRAĆENJE, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE

JSP Termokos će pratiti proces eksproprijacije da:

- utvrdi da li se aktivnosti odvijaju u skladu sa planom i da li se poštuju vremenski rokovi,
- obezbedi da se životni standard pogođenih osoba vrati na prethodni nivo ili poboljša, uz periodično praćenje pokazatelja učinka i prilagođavanje aktivnosti radi unapređenja sprovođenja,
- proceni da li su mere naknade/obnove dovoljne,
- identifikuje metode za ublažavanje eventualnih problema.

JSP Termokos će voditi bazu podataka o eksproprijaciji. Podaci će se periodično ažurirati.

Indikatori za monitoring uključuju, posebno:

- procenat parcela registrovanih sa pravom službenosti u zemljišnim knjigama,
- broj pogođenih domaćinstava/preduzeća i imovine,
- ukupna izdvajanja za naknade,
- broj privatnih parcela koje je izvođač identifikovao za privremenu upotrebu tokom radova (tip parcele, iznos naknade, trajanje korišćenja),
- broj ranjivih domaćinstava/pojedinaca i vrsta pomoći pružene blagovremeno,
- broj osoba koje su primile naknade u određenom periodu, razvrstano po tipu i iznosu naknade,
- broj i iznos plaćanja i/ili programa za naknadu gubitaka prihoda,
- broj slučajeva sa pritužbama ili kašnjenjem u isplatama,
- broj uspešno ponovo uspostavljenih poljoprivrednih aktivnosti nakon eksproprijacije ili ograničenja pristupa (obnova nivoa prihoda),
- broj održanih konsultacija,
- broj i tip pritužbi podnetih kroz Projekat - specifičan mehanizam vezano za eksproprijaciju i privremenu upotrebu zemljišta,
- broj i tip sudskih postupaka vezanih za eksproprijaciju i privremenu upotrebu zemljišta.

Rezultati internog monitoringa biće deo Godišnjeg izveštaja o životnoj sredini i društvenim aspektima koji se dostavlja zajmodavcima.

Po završetku sprovođenja aktivnosti iz Plana za otkup imovine, JSP Termokos će zajmodavcima dostaviti Izveštaj o sprovođenju aktivnosti vezanih za pribavljanje zemljišta i preseljenje. Ovaj izveštaj će obuhvatiti: sažetak uticaja Projekta i principa na kojima se zasniva Plan za otkup imovine; opis napora uloženi u izbegavanje i smanjenje broja preseljenja; sažetak održanih konsultacija i njihovih rezultata, uključujući način na koji su uticale na prava i druge elemente pribavljanja zemljišta, preseljenja i obnavljanja izvora prihoda; opis procesa isplate naknade; opis eventualnih problema koji su se pojavili i načina na koji su rešeni; sažetak primljenih pritužbi i načina na koji su rešene, uključujući listu pritužbi i sudskih postupaka koji su u toku na dan podnošenja izveštaja; kao i opis resursa angažovanih za planiranje i sprovođenje aktivnosti pribavljanja zemljišta, preseljenja i obnavljanja sredstava za život.

5.1. PRIVREMENI PLAN SPROVOĐENJA ZA KOMPONENTU 2

[Biće dopunjeno kada budu dostupne dodatne informacije]

6. KOMPONENTA 3 – MREŽA DALJINSKOG GREJANJA I TRAFOSTANICE

Ova komponenta obuhvata proširenje postojećeg sistema daljinskog grejanja u gradu Priština kako bi se obezbedilo grejanje za dodatna naselja. Cilj je priključenje oko dvesta zgrada, što obuhvata približno 8.600 domaćinstava i 38.000 potrošača. Oblasti za proširenje identifikovane su tehničkom i ekonomskom analizom, sa fokusom na efikasnost i isplativost u smislu smanjenja emisija CO₂. Među predloženim oblastima za proširenje su naselja Lakrište, Tophane, Kalabria, Dardha, Gjinaj Jug, Stara Priština i Mahala e Muhadžereve.

Za priključenje svake zgrade potrebno je koordinisati se sa predstavnicima zgrade, što uključuje prikupljanje podataka (npr. stvarna potražnja za grejanjem), proveru podzemnih prepreka i identifikaciju pogodnih lokacija za podstanice.

Trenutno stanje. U toku je detaljno istraživanje pojedinačnih zgrada. Do sada je 138 zgrada procenjeno putem terenskih poseta i komunikacije sa kontakt osobama. Međutim, formalni sporazumi sa pravnim zastupnicima još nisu potpisani. Očekuje se da će aktivnosti istraživanja biti završene u obimu od 90–95% do jula.

Shodno tome, ovaj odeljak će biti predmet ažuriranja.

Lokacija Komponente 3 prikazana je na Slici 1.1: Karta planiranih Projektnih komponenti.

7. SARADNJA SA ZAJINTERESOVANIM STRANAMA

Sprovođenje ovog dokumenta uključuje tematski fokusirane konsultacije sa zainteresovanim stranama kako bi se osiguralo da su pogođeni korisnici zemljišta informisani, konsultovani i da imaju mogućnosti za učešće tokom celokupnog procesa. **Netehnički sažetak, prilagođen zainteresovanim stranama, biće dostavljen pogođenim licima** (detalji za svaku komponentu navedeni su u nastavku). Ovaj sažetak pružiće pregled Projekta, njegovih potencijalnih uticaja, planiranih mera ublažavanja, kao i prava i obaveze pogođenih osoba. Sažetak će biti podeljen putem direktnih sastanaka sa pogođenim licima. **Kompletan POIS/OOIS biće objavljen na internet stranici JSP Termokos, a svi naredni ažurirani dokumenti biće javno dostupni čim budu finalizovani.**

Specifične aktivnosti angažmana sa zainteresovanim stranama po svakoj komponenti su opisane detaljnije u nastavku:

Komponenta 1: Lokacija postrojenja za daljinsko grejanje

Obaveštenje o krajnjem datumu, objavljivanje POIS-a i dostavljanje netehničkog sažetka POIS-a porodicama:

- Tokom juna-jula 2025. godine, JSP Termokos će izdati zvanično obaveštenje pogođenim porodicama o krajnjem datumu, jasno objašnjavajući njegovu svrhu i implikacije.
- Tokom juna-jula 2025. godine, JSP Termokos će objaviti POIS za Komponentu 1 na svojoj internet stranici i dostaviti netehnički sažetak POIS-a direktno pogođenim porodicama.

Angažovanje poljoprivrednog/e eksperta/kinje, procena zemljišta i konsultacije na nivou domaćinstava:

- U junu 2025. godine, JSP Termokos će angažovati kvalifikovanog/u poljoprivrednog/u eksperta/kinju da izvrši sveobuhvatnu procenu trenutnog zemljišta i njegove pogodnosti za poljoprivredne aktivnosti. Biće održani sastanci sa svakim domaćinstvom kako bi se pregledali rezultati procene trenutnog zemljišta i opcije za naknadu, te kako bi se omogućilo učešće i muškaraca i žena. JSP Termokos i poljoprivredni/a ekspert/kinja prisustvoće svim sastancima sa pogođenim domaćinstvima zajedno.
- Nakon toga, JSP Termokos će uz podršku poljoprivrednog/e eksperta/kinje predstaviti identifikovano zemljište za zamenu pogođenim porodicama. Diskutovaće se o pogodnostima zemljišta za zamenu i predloženim uslovima za zakup. Porodicama će biti dodeljeno 15 dana da razmotre predlog. U slučajevima kada porodica daje prednost novčanoj naknadi, takođe će se diskutovati o uslovima i iznosima. Tokom ovih konsultacija, JSP Termokos će razmotriti dodatne mere podrške kao što su uputstva o poljoprivrednim prilikama, pristup obukama i informacije o državnim subvencijama ili grantovima.
- JSP Termokos će održavati detaljne evidencije o svim angažmanima, uključujući zapisnike konsultacija, potpisane ugovore i pruženu podršku.

Završna evaluacija i izveštavanje:

- Godinu dana nakon dodeljene naknade, JSP Termokos će sprovesti dodatne konsultacije sa pogođenim domaćinstvima kako bi se procenila efikasnost mera ublažavanja. Povratne informacije od pogođenih osoba biće dokumentovane.

Komponenta 2: Transmisione cevi

Ažuriraće se nakon što Elaborat o eksproprijaciji bude pripremljen.

Komponenta 3: Mreža daljinskog grejanja i trafostanice

Ažuriraće se nakon što Elaborat o eksproprijaciji bude pripremljen.

8. MEHANIZAM ZA REŠAVANJE PRITUŽBI

Poseban mehanizam za rešavanje pritužbi u okviru Projekta detaljno je opisan u Planu uključivanja zainteresovanih strana i ovde je sažeto predstavljen u okviru POIS-a/OOIS-a.

JUP će voditi mehanizam za rešavanje pritužbi, uključujući i one koje se odnose na ovaj dokument. Pritužbe se mogu podneti JUP-u usmeno (lično ili putem telefonskih poziva) ili u pisanoj formi, putem Obrasca za pritužbe (videti Prilog 2), kao i u bilo kom drugom formatu koji podnosiocu odgovara, poštom ili elektronskom poštom na dole navedenu adresu. Podnošenje pritužbi je besplatno i može se obaviti anonimno. Nakon početka radova, pritužbe se mogu direktno podnositi i izvođačima radova ili nadzornom inženjeru, koji su dužni da iste proslede JUP-u u roku od 24 časa.

JUP će sve pritužbe evidentirati u Registru pritužbi i potvrditi njihov prijem u roku od sedam kalendarskih dana.

Postupak rešavanja pritužbi sprovodi se u dve faze:

1. **Prva faza rešavanja pritužbi:** Po prijemu i evidentiranju pritužbe, JUP prikuplja relevantne informacije i analizira problem. Na osnovu toga predlaže rešenje i obaveštava podnosioca o preporučenim koracima i planiranim aktivnostima u roku od 14 kalendarskih dana, putem pošte ili e-pošte.
2. **Druga faza rešavanja pritužbi:** Ako JUP ne može da reši pritužbu kroz korektivnu meru, slučaj se prosleđuje **Komisiji JUP-a** za dalju razradu. U tom slučaju, podnosilac pritužbe se obaveštava da je predmet predat Komisiji. Komisija JUP-a će se sastojati od tri člana – dva predstavnika JUP-a i JSP Termokos, i jednog posmatrača iz nadležne opštine (Priština ili Obilić, u zavisnosti od sadržaja pritužbe). JUP je odgovoran za dostavljanje relevantnih informacija Komisiji, uključujući prethodne pokušaje rešavanja i stavove svih strana. Komisija će održati sastanke sa podnosiocem pritužbe i JUP-om, uz vođenje zapisnika. Po okončanju razmatranja, donosi se odluka koja se podnosiocu dostavlja u pisanoj formi. Ako je rešenje prihvatljivo, podnosilac pritužbe daje pisanu saglasnost. Ukoliko nije saglasan, ima pravo da koristi druge pravne mehanizme.
Komisija JUP-a dužna je da reši pritužbu u roku od 30 kalendarskih dana od prijema. Ako to nije moguće, mora da dostavi obrazloženje i uputi podnosioca o sledećim dostupnim koracima.

Podnosioci pritužbi imaju pravo da se u bilo kom trenutku obrate nadležnim pravosudnim organima u skladu sa zakonodavstvom Republike Kosovo.

Kontakt informacije za slanje upita ili pritužbi:

Solarno daljinsko grejanje Priština

JSP Termokos – Jedinica za upravljanje Projektom

Adresa: Ul. 28 Novembar br. 181, 10000 Priština, Republika Kosovo

Tel: + 383 038 541780

E-pošta: info@termokos.org; solar4kosova@termokos.org

Nezavisni mehanizam odgovornosti u realizaciji projekata EBRD-a. Pored mehanizma koji vodi JUP, podnosioci mogu kontaktirati i Nezavisni mehanizam odgovornosti u realizaciji projekata EBRD-a¹⁴ (u daljem tekstu: IPAM) kao sredstvo poslednje instance, ukoliko projektni mehanizam ne pruži zadovoljavajuće rešenje. IPAM omogućava

¹⁴ Informacije o IPAM dostupne su na: <https://www.ebrd.com/what-we-do/independent-project-accountability-mechanism.html>

rešavanje problema u vezi sa društvenim, ekološkim i pitanjima javnog informisanja koje pokreću pogođeni građani ili organizacije civilnog društva, kao i proveru usklađenosti sa EBRD politikama, te po potrebi ispravlja neusklađenosti i sprečava njihovo ponavljanje.

9. PRILOZI

Prilog 1: Sažetak razlika između zakonodavstva Republike Kosovo i zahteva EBRD UR 5/EDS 5 Svetske banke¹⁵

TEMA	ZAHTEVI UR 5/EDS 5	RELEVANTNE ODREDBE ZAKONA U REPUBLICI KOSOVO	MERE ZA PREVAZILAŽENJE NEDOSTATAKA
Planiranje procesa	Zahteva od Zajmoprimca da sprovede društveno-ekonomsku procenu projektom pogođenih osoba, da identifikuje uticaje u vezi sa otkupom zemljišta i ograničenjima u korišćenju zemljišta, te da razvije odgovarajuće mere za smanjenje i ublažavanje uticaja preseljenja. Takođe, zahteva pripremu i sprovođenje detaljnih planova za otkup zemljišta.	Predviđa samo Elaborat eksproprijacije kao osnovni popis; nema izričitih zahteva za sprovođenje društveno-ekonomskih upitnika niti za izradu planova za otkup imovine i obnovu sredstava za život.	Da bi se premostila ova razlika, izrada ovog ažuriranog POIS-a (koji se odnosi na Komponente 1 i 2) uključuje društveno-ekonomski upitnik i popis sa ciljem da se identifikuju i formalni i neformalni korisnici zemljišta/objekata, kao i ranjiva lica/domaćinstva i izvori sredstava za život svih projektom pogođenih osoba.
Krajnji datum	Zahteva od Zajmoprimca da utvrdi krajnji datum podobnosti za naknadu, koji mora biti saopšten svim potencijalno pogođenim osobama.	Predviđa da se naknada ne isplaćuje za bilo kakva poboljšanja na imovini nakon objave Odluke o prihvatanju zahteva za eksproprijaciju u Službenom glasniku, niti za promene tržišne vrednosti imovine nakon usvajanja odluke o odobravanju pripremnih radova ili datuma prvobitnog podnošenja zahteva za eksproprijaciju – u zavisnosti od toga šta se prvo desi.	Krajnji datumi propisani zakonodavstvom primeniće se za formalne vlasnike/korisnike. Za neformalne korisnike, krajnji datum biće dan završetka popisa i inventara imovine. Za Komponentu 1, krajnji datum za neformalne korisnike biće dan kada JSP Termokos zvanično obavesti o tom datumu. Sve osobe pogođene Projektom biće na vreme obavestene o krajnjim datumima.
Pregovaranje o naknadi	Zajmoprimci se podstiču da pokušaju da pribave imovinu putem dobrovoljnih sporazuma i isplatom pravične i odgovarajuće naknade, čak i ako imaju zakonsko pravo na eksproprijaciju.	Zakon o eksproprijaciji nepokretnosti ne zabranjuje sporazumne nagodbe, ali ih takođe ne propisuje kao obavezne.	JSP Termokos će uložiti sve napore da postigne sporazumne nagodbe sa pogođenim osobama (posebno za Komponente 2 i 3) kako bi se izbegla eksproprijacija. Ove aktivnosti će biti dokumentovane. Sporazumne nagodbe će se sprovoditi kad god je to moguće, pre pokretanja postupka eksproprijacije.
Vrednost naknade i vreme isplate	Naknada za izgublenu imovinu mora biti isplaćena po punoj zamenskoj vrednosti i pre nego što pogođena osoba doživi gubitak.	Naknada se isplaćuje na osnovu tržišne vrednosti imovine. Pristup zemljištu i imovini od strane eksproprijacionog organa nije dozvoljen dok vlasnici ne prime naknadu.	Naknada će se obezbediti u skladu sa zahtevima EBRD-a i pre pristupa zemljištu. Konkretna prava navedena su u odgovarajućim delovima ovog dokumenta. Radi premošćavanja razlike u vezi sa isplatom naknade po zamenskoj vrednosti, Odeljenje za

¹⁵ KfW primenjuje EDS 5 Svetske banke u svojim projektima

TEMA	ZAHTEVI UR 5/EDS 5	RELEVANTNE ODREDBE ZAKONA U REPUBLICI KOSOVO	MERE ZA PREVAZILAŽENJE NEDOSTATAKA
			procenu nepokretne imovine Ministarstva finansija biće obavešteno o zahtevima ovog POIS-a (naknada po zamenskoj vrednosti) kada JSP Termokos izradi Elaborat eksproprijacije. JSP Termokos će obezbediti da procena imovine u svakom pojedinačnom slučaju omogući pogođenim osobama sticanje zamenske imovine (npr. poljoprivredno zemljište) u obližnjim područjima, uključujući pokriće dodatnih troškova kao što su takse kod notara, troškovi prenosa vlasništva, troškovi priključaka na komunalnu infrastrukturu (npr. sistem za navodnjavanje), kao i naknade za preseljenje.
Pravo na naknadu	<p>Projektom pogođene osobe prema POIS/OOIS mogu se klasifikovati kao:</p> <p>a) Lica koja imaju formalna zakonska prava na zemljište (uključujući običajna i tradicionalna prava priznata nacionalnim zakonodavstvom) – <i>imaju pravo na naknadu za gubitak imovine po zamenskoj vrednosti;</i></p> <p>b) Lica koja nemaju formalna zakonska prava, ali imaju pravo koje se priznaje ili se može priznati – <i>imaju pravo na naknadu po zamenskoj vrednosti;</i></p> <p>c) Lica bez prava ili priznanja prava na zemljište koje koriste – <i>imaju pravo na adekvatan smeštaj sa sigurnošću prava svojine ako su fizički raseljeni i/ili pravo na naknadu za gubitke ako su ekonomski raseljeni.</i></p>	Samo lica sa priznatim i stvarnim pravima imaju pravo na naknadu.	Pravo na naknadu i obnovu sredstava za život biće prošireno i na ona lica koja nemaju priznata zakonska prava na zemljište koje koriste (zakonski omogućeno Zakonom br. 08/L-222 o ratifikaciji Ugovora o zajmu između Republike Kosovo i EBRD, kao i Odlukama o ratifikaciji međunarodnih sporazuma br. 11/2023 i 13/2023 između Republike Kosovo i KfW za Projekat "Solarno postrojenje za daljinsko grejanje u Prištini"). Za Komponentu 1, JSP Termokos će angažovati kvalifikovanog/u poljoprivrednog/nu eksperta/kinju za procenu postojećeg zemljišta i identifikaciju zamenskog zemljišta, uključujući detaljnu procenu gubitaka i pružanje podrške tokom konsultacija sa pogođenim domaćinstvima. Konkretna prava navedena su u odgovarajućim delovima dokumenta.
Ranjive grupe	EBRD UR 5 zahteva da se ranjive grupe identifikuju tokom sprovođenja društveno-ekonomskih	Nema posebnih odredbi u Zakonu o eksproprijaciji nepokretne imovine. Međutim, podrška i zaštita ranjivih grupa	Ranjive grupe biće identifikovane putem društveno-ekonomskih upitnika za Komponente 1 i 2. Odgovarajuće mere biće

TEMA	ZAHTEVI UR 5/EDS 5	RELEVANTNE ODREDBE ZAKONA U REPUBLICI KOSOVO	MERE ZA PREVAZILAŽENJE NEDOSTATAKA
	upitnika, konsultuju i da im se pruže mere podrške prilagođene njihovim potrebama.	se u određenoj meri pruža na osnovu posebnih zakona koji regulišu ljudska prava, uključujući pravo na imovinu (npr. Zakon o finansiranju posebnih stambenih programa koji obezbeđuje opcije stanovanja za ranjive grupe; zakoni koji uređuju društvene šeme, zapošljavanje, rodnu ravnopravnost, upotrebu jezika, zabranu diskriminacije i sl.).	primenjene u skladu sa zahtevima ovog POIS-a tokom procesa otkupa zemljišta. Nadležni organi za socijalnu zaštitu (npr. Ministarstvo finansija, rada i transfera – Odeljenja za društvena pitanja i Odeljenja za penzije, Opština Priština – Direkcija za socijalnu zaštitu, Opština Obilić – Direkcija za zdravstvo i socijalnu zaštitu) biće konsultovani i angažovani po potrebi. Ukoliko budu identifikovane etničke manjinske grupe, sva komunikacija i dokumentacija će im biti dostavljena na jeziku koji je priznat kao zvanični ili opštinski u Republici Kosovo.
Mehanizam za rešavanje pritužbi	Projekat mora uspostaviti poseban mehanizam za rešavanje pritužbi što je ranije moguće, kako bi se primale i rešavale pritužbe vezane za naknadu i preseljenje na blagovremen način.	Vlasnici ili zainteresovana lica imaju pravo da podnose pritužbe u različitim fazama postupka i da daju pisane komentare tokom procesa konsultacija, ali nema zahteva za uspostavljanje posebnog mehanizma za rešavanje pritužbi.	Poseban mehanizam za rešavanje pritužbi deo je sprovođenja Plana uključivanja zainteresovanih strana i obuhvatiće aspekte otkupa imovine.
Učešće i značajne konsultacije	Smislene konsultacije sa pogođenim osobama i lokalnim zajednicama organizuju se tokom celokupnog procesa planiranja i sprovođenja preseljenja. Konsultacije moraju biti podržane jednostavnom, tačnom i kulturno prilagođenom dokumentacijom namenjenom širokoj distribuciji.	Nekoliko članova Zakona o eksproprijaciji nepokretne imovine propisuje obaveštavanje/konsultacije sa vlasnicima imovine, ali samo za formalne vlasnike.	Ovaj POIS/OOIS uključuje aktivnosti informisanja i konsultacija u skladu sa zahtevima UR 5.
Praćenje sprovođenja procesa preseljenja	Plan za otkup imovine i obnovu sredstava za život mora da definiše mehanizme za praćenje procesa sprovođenja otkupa imovine i preseljenja.	Nema odredbi.	Praćenje će vršiti JUP, kako je definisano u ovom POIS/OOIS dokumentu.

Prilog 2: Obrazac za podnošenje pritužbi

Poziv na broj (unos Jedinica za upravljanje Projektom)	
Ime i prezime (opcionarno) <ul style="list-style-type: none"> ▪ Želim da anonimno podnesem pritužbu/prigovor. ▪ Molim da se moj identitet ne otkriva bez moje saglasnosti. 	
Kontakt podaci Naznačite kako želite da Vas kontaktiramo (poštom, telefonom, e-poštom).	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poštom: Molimo da navedete adresu: _____ _____ ▪ Telefonom _____ ▪ E-poštom
Jezik komunikacije (molimo odaberite jedan od ponuđenih jezika na kojem želite da budete kontaktirani)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Srpski ▪ Albanski ▪ Drugi: _____
Opis događaja na koji se prigovor odnosi	Šta se dogodilo? Gde se dogodilo? Kome se dogodilo? Šta je posledica tog problema?
Datum događaja/prigovora	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Događaj se dogodio jednom/žalba (datum ___) ▪ Dogodio se više puta (koliko puta? _____) ▪ Kontinuirano (problem koji trenutno postoji)
Šta želite da se preduzme kako bi se problem otklonio?	
Kontakt podaci: Predmet: Solar 4 Kosovo II Za: JSP Termokos, Ul. 28 Novembar br. 181, 10000 Priština, Republika Kosovo solar4kosova@termokos.org telefon: +383 38 541780, lokal 13 ili 19	Potpis: _____ Datum: _____

Prilog 3: Društveno-ekonomski upitnik**UPITNIK ZA NEFORMALNE KORISNIKE LOKACIJE PLANIRANE ZA SOLARNU TERMoeLEKTRANU PRIŠTINA**

Broj referentnog upitnika:	
Datum anketiranja:	
Ime i prezime anketara:	

1. KARAKTERISTIKE DOMAĆINSTVA / DEMOGRAFIJA

Puno ime ispitanika:	
Da li je ispitanik glava domaćinstva?	
Ako je odgovor "Ne", puno ime glave domaćinstva:	
Pol (glava domaćinstva):	
Starost glave domaćinstva:	
Bračni status glave domaćinstva:	
Pol ispitanika (ako nije glava domaćinstva):	
Etnička pripadnost:	
Kontakt telefon:	
Status zaposlenja glave domaćinstva:	
Gde domaćinstvo živi? (naselje i udaljenost do planirane solarne termoelektre)	
Koliko dugo porodica živi na toj lokaciji?	

Broj članova domaćinstva (po starosnim grupama i polu):

UZRAST	Muškarci	Žene	Veza sa glavom domaćinstva	Ukupno
0-6 godina				
7-18 godina				
19-30 godina				
31-65 godina				
Preko 65 godina				
			Ukupno	

Napomena: Molimo da posebno označite starost glave domaćinstva.

Obrazovanje odraslih članova domaćinstva:

Nikada nisu pohađali školu	
Završena osnovna škola	
Završena srednja škola	
Završeni fakultet	
Završene postdiplomske studije (master ili doktorske studije)	

Zaposlenost odraslih članova domaćinstva:

Zaposleni	
Nezaposleni	
Studenti	
Penzioneri	

2. PRIHODI

U koju od sledećih kategorija spada prosečan ukupni mesečni prihod vašeg domaćinstva: ? Ukoliko više članova domaćinstva ostvaruje prihod, navedite zbirne podatke.

- Manje od 100 evra
- 101–200 evra
- 201–350 evra
- 351–450 evra
- 451–500 evra
- 501–650 evra
- 651–750 evra
- 751–900 evra
- 901–1000 evra
- Više od 1000 evra

Koji su vaši glavni izvori prihoda?:

Izvor	(Označite važnost: 1 – Najvažniji, 2 – Sledeći po važnosti, 0 – Beznačajan)
Plata	
Penzije	
Poljoprivredna proizvodnja	
Vladina ili druga pomoć	
Mali biznis	
Privremeni ili sezonski rad	
Neformalna trgovina	
Novčane doznake iz inostranstva (dijaspora, rad člana porodice u drugoj zemlji)	
Ne-novčane koristi (npr. bonovi za hranu, pomoć za stanovanje i sl.)	
Drugo (navedite): _____	

Koji su vaši glavni troškovi?

Hrana	Stanovanje (hipoteka ili kirija)	Komunalni troškovi (voda, struja, telefon)	Drugo (navedite):	Zajam
Obrazovanje	Zdravstvo	Prevoz		

(Označite redosled: 1 – Najveći, 2 – Sledeći po veličini, itd.)

Koja izjava najbolje opisuje vašu finansijsku situaciju?

- a) Nemam dovoljno sredstava ni za osnovne potrebe
 b) Imam dovoljno sredstava samo za osnovne potrebe
 c) Imam visok udeo sredstava

Da li vaši prihodi variraju zavisno od sezone?

Napomene i komentari:

3. RANJIVOST

Da li neko u domaćinstvu ima neku od sledećih poteškoća::	Broj članova porodice
Fizička invalidnost	
Mentalna invalidnost	
Hronična bolest koja zahteva redovno medicinsko lečenje	
Hronična bolest koja zahteva hospitalizaciju	
Svi članovi domaćinstva nezaposleni ili bez redovnog prihoda	
Domaćinstvo se sastoji od starijih osoba i/ili starijih i samaca	
Samohrane majke sa malom decom	
Briga o osobama sa invaliditetom ili starijim članovima uz jedan ili bez ikakvog prihoda	
Drugi problem (navesti)	

Da li neko u domaćinstvu prima socijalnu pomoć? Da/Ne

Ako da, o kojoj vrsti pomoći se radi? _____

4. INFORMACIJE O POLJOPRIVREDNIM AKTIVNOSTIMA NA LOKACIJI PREDVIĐENOJ ZA POSTROJENJE ZA DALJINSKO GREJANJE

Koliko dugo vaša porodica koristi parcelu na kojoj je planirana izgradnja solarno-termalne elektrane?

Da li postoji dogovor o korišćenju zemljišta? Pisani ili usmeni?

Da li je bilo prekida u korišćenju ove parcele? Ako jeste, kada, koliko dugo i zbog čega?

Kolika je površina zemlje koju obrađujete?

Da li je vaše domaćinstvo registrovano za poljoprivrednu proizvodnju?

1. Da

- Da li zapošljavate radnike? (koliko: stalno zaposlenih, honorarnih, sezonskih)
- Ili svi članovi domaćinstva obavljaju aktivnosti? (Ako su uključeni samo članovi domaćinstva, pitati da li su zaposleni negde drugde ili im je ovo jedina delatnost)

2. Ne

3. Ne, ali planiramo registraciju.

Da li primete poljoprivredne subvencije ili podsticaje?

Kojom vrstom poljoprivredne proizvodnje se vaše domaćinstvo bavi na predmetnoj parceli?

Tip poljoprivredne aktivnosti	DA/NE	Ako DA:	
		Namena (označite 1, 2 ili 3):	Značaj aktivnosti za domaćinstvo (označiti):
		1. Samo za lične potrebe 2. Samo za prodaju 3. Obe namene	1. Celokupan prihod 2. Veoma značajan prihod 3. Manje značajan prihod 4. Nema značaj
Proizvodnja povrća	DA/NE		
Proizvodnja voća	DA/NE		
Uzgoj stoke	DA/NE		
Pčelarstvo	DA/NE		
Drugo (molimo navedite)			

Da li koristite mehanizaciju ili drugu opremu na toj lokaciji? Da / Ne

Ako da, koju vrstu? _____

Da li koristite sistem za navodnjavanje na toj parceli (uključujući i sisteme koji mogu biti pogođeni realizacijom Projekta)? Da / Ne

- Ko je finansirao izgradnju tog sistema? _____
- Kada je sistem izgrađen? _____

Dodatne informacije o poljoprivrednim aktivnostima:

Šta sežete? _____

Tipičan prinos na ovoj parceli je _____ kg

Procenat ukupne hrane koji čini žetva sa ove parcele: 10% 30% 50% 75% 90% Drugo: _____

Da li prodajete ono što proizvedete? Da Ne (ako ne, preskočiti sledeća pitanja)

Da li je žetva vaš glavni izvor prihoda? Da Ne

Da li je žetva vaš sekundarni izvor prihoda? Da Ne

Da li koristite okolno zemljište i za koje aktivnosti (odnosi se na okolinu predmetne parcele)?

Ako da, da li je:

- Privatno? Ako da: da li ste vlasnik ili iznajmljujete to zemljište? _____
- Javno? Ako da: da li iznajmljujete zemljište (navesti od koga, period zakupa, cenu) ili ga koristite neformalno? _____

Dalje informacije o korišćenju livada/pašnjaka:

Da li koristite livade/pašnjake i za koju svrhu? _____

Dalje informacije o uzgoju stoke:

Da li uzgajate životinje? Koje i u kom broju? _____

Za koje potrebe koristite životinje?

- a) za sopstvene potrebe,
- b) za prodaju,
- c) obe svrhe

Dalje informacije o pčelarstvu:

Koliko košnica imate? (navesti sve informacije o mogućem uticaju Projekta)

Proizvode od pčela koristite:

- a) za sopstvene potrebe,
- b) za prodaju,

c) obe svrhe

Da li vaše domaćinstvo poseduje drugo poljoprivredno zemljište? Da / Ne

Ako da, gde se nalazi? _____

Da li se to drugo zemljište aktivno koristi za poljoprivredu? Da / Ne

5. INFORMISANOST O PROJEKTU

Da li ste bili informisani o Projektu? Od koga? Kada?

Koliko vam je bila jasna i razumljiva informacija koju ste dobili o Projektu?

- Veoma jasna
 Jasna
 Neutralna
 Nejasna
 Veoma nejasna

Da li ste zadovoljni nivoom informacija koje ste do sada primili?

- Zadovoljan/zadovoljna – informacije su bile jasne, sveobuhvatne i pravovremene
 Delimično zadovoljan/zadovoljna – delimično korisne informacije, ali sa određenim nedostacima
 Nezadovoljan/nezadovoljna – informacije su bile nedovoljne, nejasne ili zakašnjele
 Ako je vaš odgovor 2 ili 3, molimo objasnite.

Kako biste želeli da ubuduće budete informisani o Projektu?

(zajednički sastanci, štampani materijali, elektronska komunikacija poput e-pošte/SMS-a, individualni sastanci itd.)

6. UTICAJI PROJEKTA I ŽELJENI VID NAKNADE

Kakvo je Vaše mišljenje o Projektu?

- a. Veoma pozitivno
 b. Pozitivno
 c. Neutralno
 d. Negativno
 e. Veoma negativno

Šta pretpostavljate da bi mogli biti Vaši glavni problemi izazvani Projektom (npr. gubitak izvora prihoda, preseljenje poljoprivrednih aktivnosti itd.)?

Kako mislite da je moguće rešiti navedene probleme?

Da li planirate da nastavite sa poljoprivrednim aktivnostima na drugoj lokaciji?

Koji je Vaš željeni vid naknade?

Muški član domaćinstva	☐ Novčana naknada
	☐ Pristup drugom zemljištu
	☐ Mogućnosti zapošljavanja
	☐ Mogućnost obuke
	☐ Drugo (molimo navedite): _____
Ženski član domaćinstva	☐ Novčana naknada
	☐ Pristup drugom zemljištu
	☐ Mogućnosti zapošljavanja
	☐ Mogućnost obuke
	☐ Drugo (molimo navedite): _____

Šta mislite da bi bila najadekvatnija naknada za Vas??

Kakav vid dodatne podrške mislite da će Vam biti potreban?

- Finansijska pomoć

- Mogućnosti za obuku ili zapošljavanje
- Pomoć pri preseljenju
- Drugo

Koji su Vaši planovi nakon što više ne budete mogli da koristite ovu parcelu zemljišta?

Da li postoji još neko pitanje ili zabrinutost koju želite da podelite?

Komentari i zapažanja anketara (poteškoće tokom sprovođenja ankete, dodatna zapažanja itd.)

VAŽNE NAPOMENE ZA ANKETARE: Tokom sprovođenja ankete preporučuje se da budu prisutni i muški i ženski član domaćinstva (npr. muž i žena), jer se odgovori traže od oba člana.

UPITNIK ZA PREDUZEĆA

Referentni broj upitnika:	
Datum sprovođenja ankete:	
Ime i prezime anketara/ke:	
Popunjava koordinator na terenu:	
Upitnik proverio/la:	
Datum provere:	

Lokacija/mesna zajednica:	
Adresa:	
Broj katastarske parcele.	
Fotografije (ref. broj.):	

Ime i prezime ispitanika/ice:	
Kontakt telefon ispitanika/ice:	
Pozicija koju ispitanik/ica obnaša u preduzeću:	

1. UVOD

Da li ste upoznati sa mehanizmom za podnošenje pritužbi u okviru Projekta?

Da li ste informisani o planiranoj eksproprijaciji? Od koga? Kada?

Da li ste zadovoljni nivoom informacija koje ste do sada dobili? (ocenite od 1 do 5, gde je 1 najniža ocena)

Po Vašem mišljenju, koji je najefikasniji način da dobijete više informacija o detaljima ovog Projekta? (npr. sastanci sa predstavnicima opštine, sastanci sa JSP Termokos, putem javnih sastanaka, letaka, dnevnih novina, radija, televizije ili na neki drugi način).

2. OPŠTI PODACI O POSLOVNOM SUBJEKTU

Da li preduzeće posluje tokom cele godine ili sezonski?		
Da li poslovanje zavisi od frekvencije pešaka ili vidljivosti sa puta?		
Da li preduzeće koristi prostor u zakupu ili u vlasništvu?		
Ukupna površina (i procenat ukupne površine) parcele koja će biti ograničena:	_____ m ² _____ % ukupno	
Da li je cela parcela pogođena:	DA ili NE	Ako NE, navedite površinu pogođenog dela: _____ m ²
Vrsta poslovne delatnosti:		
Godina osnivanja:		
Vlasnik/ica (suvlasnik/ica):		
Pol vlasnika/ice:	M / Ž	
Da li je preduzeće formalno registrovano:	DA ili NE	
Pravni status preduzeća (ako je formalno registrovano):		
Pravni status poslovnog objekta:	FORMALAN / NEFORMALAN	
Broj zaposlenih:		
Tipičan godišnji promet:	_____	
Tipičan godišnji bruto prihod:	_____	
Tipičan godišnji profit (prihod nakon plaćanja poreza)	_____	

3. OPŠTI PODACI O RADNICIMA:

	Ime radnika/ice	Stepen obrazovanja i zanimanje	Starost	Pol		Godine rada u preduzeću
				M	Ž	
1.				M	Ž	
2.				M	Ž	
3.				M	Ž	

Napomene i komentari:

4. UTICAJI PROJEKTA I PREFERIRANA NAKNADA**Koji elementi poslovanja bi mogli biti fizički pogođeni Projektom?**

Objekat Parking/utovarni prostor Pristupni put Komunalne instalacije (voda, struja) Zalihe ili inventar Spoljni prostor za sedenje ili izlaganje Drugo

Da li postoji inventar, oprema ili nameštaj koji bi trebalo premestiti?**Da li bi Vam obaveštenje o radovima unapred (npr. prekid pristupa, buka) bilo korisno?****Ako da, koliko vremena bi Vam bilo potrebno da prilagodite poslovanje?****Šta pretpostavljate da bi mogli biti glavni problemi izazvani Projektom za Vas?**

Trajno preseljenje	Privremeni gubitak poslovanja	Drugo (navesti):	Drugo (navesti):

*(1: najvažnije, 2: drugo po važnosti, itd. – 0: nije značajno ili nije primenljivo)***Po Vašem mišljenju, kako bi se ovi problemi mogli rešiti?****Šta smatrate najadekvatnijom kompenzacijom za vas?**

Novčana naknada	Pomoć pri preseljenju:	Drugo (navesti):	Drugo (navesti):

4.4. Koji su Vaši planovi nakon sprovođenja Projekta?

Komentari i zapažanja anketara (teškoće u sprovođenju ankete, dodatna zapažanja itd.)

Prilog 4: Saglasnost za obradu i upotrebu ličnih podataka

Kosovo: GrCF2 W2 E2 – Solarno daljinsko grejanje Priština
Društveno-ekonomski upitnik

Ja, _____ (ime i prezime), matični br. _____, nastanjen/a u _____ (ulica i broj, naselje, opština) kao ispitanik/ca, dobrovoljno dajem ovu:

PISANU SAGLASNOST ZA OBRADU I UPOTREBU LIČNIH PODATAKA

Svojom potpisom potvrđujem da me je ovlašćeni predstavnik TERMOKOS Sh.A., sa adresom 28 Nëntori br. 181, 10000 Priština (u daljem tekstu: rukovalac podacima), jasno informisao o razlozima prikupljanja ličnih podataka i o davanju ove pisane saglasnosti u skladu sa članom 6. Zakona br. 06/L-082 o zaštiti ličnih podataka (Službeni glasnik Republike Kosova br. 6/25, februar 2019), u svrhu sprovođenja projekta Kosovo: GrCF2 W2 E2 – Solarno daljinsko grejanje u Prištini.

U tom smislu, dobrovoljno dajem saglasnost da rukovalac može obrađivati i koristiti moje lične podatke i da ih može dostaviti TERMOKOS Sh.A. (adresa: 28 Nëntori br. 181, 10000 Priština), isključivo u navedenu svrhu. Lični podaci koje ovim prikrvatam da budu predmet obrade uključuju: ime i prezime, godinu rođenja, pol, adresu prebivališta, adresu e-pošte, broj telefona/mobilnog telefona, etničku pripadnost, nivo obrazovanja, zdravstveno stanje, finansijske ili životne okolnosti, zaposlenje, vrstu i broj identifikacionog dokumenta. Ova saglasnost obuhvata i eventualne fotografije i/ili video snimke načinjene tokom anketiranja.

Rukovalac me je informisao da u svakom trenutku, delimično ili u celosti i bez naknade, mogu povuci ovu pisanu saglasnost, podnošenjem obaveštenja TERMOKOS Sh.A. – Jedinici za upravljanje projektom (JUP), na adresu 28 Nëntori br. 181, 10000 Priština, Kosovo, ili putem e-pošte: info@termokos.org; solar4kosova@termokos.org, ili putem telefona: +383 38 541780. Takođe sam obavestjen/a da će rukovalac zadržati moje podatke samo onoliko dugo koliko je potrebno radi ispunjenja navedene svrhe, osim ako dodatni zakonski rokovi ne nalažu njihovo duže čuvanje.

Povlačenje ove saglasnosti neće uticati na zakonitost obrade izvršene pre njenog povlačenja.

Moja pitanja su mi na zadovoljavajući način odgovorena i saglasan/na sam da učestvujem u ovoj anketi i dajem ovu pisanu saglasnost. Stariji/a sam od 18 godina i potpisom potvrđujem da sam informisan/a o sadržaju ankete.

Ime ispitanika (ispisano rukom): _____

Potpis ispitanika: _____

Datum i vreme potpisa: __. __. 2024. godine, u __ sati i __ min

Pravna osnova za prikupljanje, obradu i čuvanje ličnih podataka jeste Vaša dobrovoljna pisana saglasnost data potpisivanjem ove izjave. Potpisivanjem pristajete i na dalju obradu ličnih podataka koje navedete u anketnom upitniku koji je sastavni deo ove izjave. Prikupljanje, upotreba i obrada podataka sprovode se isključivo u svrhu sprovođenja Projekta „Solarno daljinsko grejanje Priština“ koji je od javnog interesa.

Podaci prikupljeni u okviru ovog projekta koristiće se isključivo na način koji ne otkriva Vaš identitet. Nećete biti identifikovani u bilo kojoj publikaciji ovog projekta, a Vaš identitet kao učesnika projekta ostaće poverljiv.

Vaši podaci biće zaštićeni od neovlašćenog pristupa ili zloupotrebe i biće obrađivani u skladu sa zakonskim propisima i odgovarajućim bezbednosnim merama.

Pravna osnova:

Usluvi za pristanak – član 6; Zakonita obrada ličnih podataka – član 5, stavovi 1.1 i 1.5; Obrada posebnih kategorija ličnih podataka – član 8, stavovi 2.1 i 2.7; Informacije koje se obezbeđuju kada se lični podaci prikupljaju od ispitanika – član 12, stavovi 1.1, 1.3, 1.6, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4 Zakona br. 06/L-082 o zaštiti ličnih podataka (Službeni glasnik br. 6/25, februar 2019).

Izjava anketara: Po mom mišljenju, ispitanik/ca daje informisanu saglasnost dobrovoljno i svesno, i ima pravnu sposobnost da da saglasnost za učešće u ovoj društveno-ekonomskoj anketi (istraživanju).

Ime anketara (ispisano rukom): _____

Potpis anketara: _____

